

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Magnum Matrimonij Sacramentum Casibus Practicis Expositum

Reutlinger, Ignaz

Augustæ Vindelicorum, 1716

VD18 10508716

Sectio IV. De causis, ex quibus dissolvi possunt Sponsalia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40059

SECTIO QUARTA.

De causis , ex quibus dissolvi possunt Sponsalia.

Egimus hactenus de natura , & constitutione Sponsalium, agendum nunc est de eorundem dissolutione , cum enim Sponsalia Sacramentum non sint , sed via ad Sacramentum Matrimonij suscipiendum, possunt, ut alij contractus, varijs modis dissolvi ; quot autem sint ejusmodi causæ , quæ ad Sponsalia dissolvenda sufficiunt, varia est Authorum opinio , alijs plures , alijs pauciores statuentibus. Sylvester enumerat septendecim ; Valensis tredecim ; Tannerus duodecim ; Palao undecim ; Layman decem , nobis sufficiet adducere septem , nam ad has reliquæ reduci possunt. De prima nunc sermo erit.

CAUSA PRIMA DISSOLVENDI SPONSALIA.

Mutuus Consensus.

QUÆSTIO PRIMA.

An fieri hoc possit autoritate propria ?

C A S U S

Utrò sibi promissionem remittentium.

Vedastus contraxit Sponsalia de futuro cum Serena ; post aliquot septimanas ipsum poenitudo subit , rogat igitur suam Sponsam ,

Sponsam, ut factam promissionem sibi remittat; hæc, cum & ipsa mentem mutaverit, libenter annuit, atque ita mutuo utriusque partis consensu solutis Sponsalibus, aliam ipse ducit, & ipsa nubit alteri.

Q. An ista facere potuerint autoritate propria, an verò necessaria fuerit autoritas Superioris ?

SYNOPSIS.

1. An possint mutuo consensu dissolvi Sponsalia? difficultas movetur ex c. 2. De Sponsal.
2. Ponitur, & probatur Sententia affirmativa, etiamsi secuta sit carnalis copula cum Sponsa, sed hoc limitatur.
3. Responderur ad argumentum n. 1. allatum, & explicatur citatum capitulum.
4. Etsi ex se illicita non sit, plerumque tamen non fit mutua dissolutio sine omni peccato.
5. Quandoque prohibetur speciali statuto Diocesano, quo casu opus est auctoritate Ordinarij.
6. Quæ etiam necessaria est, quando dubitatur de causa sufficiente dissolvendi, non verò, quando constat de causa sufficientia, & Sponsalia sunt occulta, cessatque periculum scandali.
7. Dicta procedunt solum de puberibus, nam impuberes Sponsalia contrahentes resilire nequeunt, donec pubertatem attigerint. Quid verò si pubes contrahat cum impubere ?

1. N Sponsalia mutuo consensu dissolvi possint validè, ac licitè, dubium moveri potest, & argumentum pro parte negativa desumi ex c.

Præterea hi. De Sponsal. ubi dicitur: eos, qui de Matrimonio contrahendo fidem dederunt, admonendos esse, ut præstitam fidem servant; si autem se ad invicem admittere noluerint, ne fortè inde deterius contingat, esse in patientia tolerandum: si igitur hæc dissolutio patienter toleranda est, nequit ea fier

fieri ipso jure prohibito Sponsorum, aliàs isti monendi non essent, ut præstitam fidem servant, si nullam illius servandæ obligationem habent: supponit igitur Pontifex, saltem licitè fieri non posse dissolutionem Sponsalium ex sola voluntate Sponsorum. Ita Lancelot. *Instit. Jur. Can. L. 2. Tit. De Sponsal. V. tolerari*, & alij quidam apud Sanch.

2. Sed dicendum, Sponsalia puberum mutuo consensu non solum validè, sed & licitè dissolvi posse. Ita Palao *disp. 1. de Sponsal. pu. 17. n. 2.* Sanch. *L. 1. de Matr. disp. 52. n. 2.* Perez. Bonac. & alij communiter. Ratio est, quia omnis contractus ex natura sua solubilis (qualis est Sponsalitus, non verò Matrimonium propter Sacramentum annexum) sicuti ex mutuo consensu paciscentium nascitur, ita per eundem mutuum consensum dissolvitur juxta communem regulam utriusque juris, & quidem Canonici c. 1. De Reg. Jur. *Res omnis* (nempe naturâ suâ solubilis, ut dictum est) per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur. Idem habetur c. Omnis res. 27. q. 2. & in Jure Civili L. 35. ff. De R. I. nihil tam naturale est, quam eo genere quidquam dissolvi, quo colligatum est, ideo verborum obligatio verbis tollitur, & nudi consensûs obligatio contrario consensu dissolvitur. Denique §. ult. *Instit. quib. mod. toll. oblig. Obligationes, quæ consensu contrahuntur, contraria voluntate dissolvuntur.* Ergo valida est

talis dissolutio, quæ mutuo partium consensu fit.

Quòd verò etiam licitè fieri possit, inde constat, quia id nullo jure, nec naturali, nec positivo prohibetur: ergo per se, & attendendo præcisè contractum, licitè fit, quamquam non negem, aliquando, imò sæpè, intervenire peccatum, verùm istud non præcisè ex natura præcedentis contractûs, qui hîc, & nunc dissolvitur, sed aliunde, ut postea videbimus.

Atque hoc communiter extenditur 1. ad Sponsalia juramento firmata, ut in sequenti casu ex instituto probabitur. 2. Ad Sponsalia quoque, quæ subsecuta est carnalis copula, nam licet ante Concilium Tridentinum ejusmodi Sponsalia per copulam transiverint in Matrimonium juxta c. *Is qui. De Sponsalibus*, ac proinde facta sint indissolubilia, hodie tamen post Tridentinum non transeunt ampliùs in Matrimonium, ad quod de facto requiritur præsentia Parochi, & testium, unde hoc tempore indissolubilitatem non induunt, ac consequenter si Sponsa etiam post corruptionem velit cedere suo juri, & in hoc consentire, ut mutua utriusque voluntate Sponsalia dissolvantur, id facere potest, ut ex responso S. Congregationis docet Jacobus Pignatellito. 9. *consult. 133. n. 45.* Crediderim tamen ego, Eminentissimos DD. Cardinales plus dicere noluisse, quam

quàm posse istud facere, attendendo præcisè hoc, quòd per carnalem copulam Sponsalia non facta sint indissolubilia; aliunde tamen potest adesse ratio, cur non ita facile post habitam copulam consentire possit in dissolutionem Sponsalium Sponsa deflorata, si videlicet ex ista copula conceperit, & pepererit prolem, tunc enim videtur mater non posse sine gravi culpa ita facile cedere suo juri, & consentire in dissolutionem, quia tenetur vel ex iustitia, vel saltem ex charitate, & pietate consulere suæ proli, ne maneat illegitima, nevé desit congrua sustentatio, & bona educatio, quam infamiam, & alia mala avertere potest, si urgeat Matrimonium, secus erit prodiga honoris, & fortunarum suæ sobolis, ut docet Card. de Lugo *L. 1. respons. Moral. dub. 44. n. 4.* si tamen meritò timeat magnas molestias, & afflictiones in conjugio, ad quod maritum compulit, remittere potest suum jus, nec obligatur habere rationem prolis cum tanta sua molestia juxta Gobat *tr. 10. n. 286.* quia charitas incipit à se ipsa.

3. Quod adductum est pro argumento ex *c. 2. Præterea hi. De Sponsal.* non obrinet intentum, nam ibi Pontifex jussit Sponsos moneri, ut præstitam fidem servant, non quòd aliquo jure prohiberentur mutuo consensu à Sponsalibus recedere, cum id permissum esse, aperte indi-

cet ipse textus citatus, Sponsalia comparans contractui societatis, quem nemo negat, posse mutuo consensu dissolvi, sed ideo jussit moneri, ut vitaretur offensio vulgi, graviter quandoque apprehendentis ejusmodi recessum à Sponsalibus, præsertim juratis, ob præstiti jurenti, ut sibi imaginantur, violationem, qualia offendicula cavere, & amovere convenit, cum decens sit vitare speciem quoque mali, quæ dare possit ansam obloquijs.

Sed neque ex ultimis verbis allati textus hoc poterit in patientia tolerari ostenditur, dissolutionem Sponsalium mutuo consensu factam illicitam, nullamque esse, ac solum permitti causâ vitandi peioris exitus, si ducat uxorem, quam odio habet, nam, ut rectè advertit Pirh. *n. 42. De Sponsal. & Wagnereck in exegesi ad cit. c.* potest aliquid à Jure patienter tolerari dupliciter. Uno modo permittitur, quod per se quidem iniquum est, sed metu majoris mali toleratur: sic permittuntur lupanaria ad vitanda majora mala, v. g. adulteria, incestus &c. Alio modo toleratur aliquid à jure, permittendo illud non tanquam in se malum comparatione majoris mali, sed ut aliquid minùs conveniens ob notam inconstantiam, & levitatis, qualis, saltem in opinione vulgi, dari videtur in dissolutione Sponsalium quamvis utrinque Spontaneâ,

Adhuc

Adhuc aliam responsionem dat Laym. *L. 5. tr. 10. c. 2. n. 1.* Pontificem ista dixisse in casu, qui frequenter solet evenire, ut unus è Sponsis, v. g. scemina, cupiat sibi fidem servari, sed alter omnibus modis renuat, cupiatque Sponsalium remissionem fieri, eò quòd abhorreat à muliere, tunc sanè commonendus est, & omnibus modis inducendus, ut præstitam fidem servet; sin autem bonus exitus non speretur, post factam monitionem de fide servanda, toleranda est dissolutio tanquam minus malum, ne deterius aliquid contingat, quæ dissolutio cum ex parte mulieris non fiat ex mera voluntate, sed cum admixto involuntario, non fit ex parte viri sine gravi peccato, quod tamen permittitur, neutiquam id approbando, sed tolerando, ut majora incommoda vitentur.

4. Caterùm etsi spectando ipsum contractum liberrimè sine peccato possint Sponsi dissolvere contracta Sponsalia, si in hoc convenit mutuus utriusque consensus, omnino liber, id est sine fraude, vel metu aliquo injustè incusso extortus, fatendum nihilominus est, ut supra insinuavi, si istud fiat sine rationabili causa, plerumque ferè aliquid intervenire, unde per accidens in tali dissolutione committatur peccatum, ad minimum veniale, quia nempe ut plurimum istud fit vel ex animia animi levitate, & inconstantia,

vel ex ira subito coorta, aut alia passione prædominante, ut rectè advertunt Perez *disp. 9. de Matr. Sect. 1. n. 5.* Gobat, Sporer, Wex, & alij: & verò videtur hic esse sensus communis etiam plebejorum, qui se accusant in confessionibus, quòd sine justa causa, quamquam cum consensu alterius partis, à Sponsalibus resilierint: agnoscunt ergo, vel certè metuunt, à se culpam esse admissam.

Dixi *ad minimum veniale*, quia in aliquibus Dioccesibus, ut de Constantiensi testatur Gobat *tr. 10. n. 262.* est peccatum Episcopo reservatum, si, qui Sponsalia de futuro contraxerunt, ea non observent, etiamsi discessio fiat accedente libero utriusque consensu, & sive ea celebrata fuerint coram Parocho, sive non, dummodo fuerint notoria: addit tamen citatus Author, paucos esse, qui hoc agendo in casum reservatum incidant, quia plerique non existimant, se à Sponsalibus recedendo peccare mortaliter, venialia autem peccata vel nequeunt, vel certè non solent reservari, cum nemo teneatur illa confiteri, unde de istis se accusans à quolibet Confessorio in foro interno absolvi potest.

5. Statutum istud Diocesis Constantiensis occasionem præbet, ut gradum faciamus ad alteram questionem in casu specialiter contentam, videlicet an, quia Sponsorum mutuo consensu dissolvi possunt Sponsalia,

Sponsalia, facere hoc ipsis licitum sit autoritate propria, an verò necesse sit, ut Superioris autoritas accedat? Et quidem quando Superioris hic mentio fit, clarum est, alium Superiorem non intelligi, quàm Ecclesiasticum, quia hæc materia Spiritualis est, materia autem Spiritualis non pertinet ad alium judicem, quàm ad Ecclesiasticum.

Dicendum, spectando jus commune, ipsamque naturam promissionis Sponsalitæ, nullam requiri auctoritatem judicis, aliamve solennitatem, præter utriusque desponsati consensum, sed posse propria auctoritate dissolvi, non minùs, ac alios contractus, quando moraliter cerè constat de causa sufficiente ad istam dissolutionem. Ita Coninck disp. 23. dub. 8. n. 70. Bonac. q. 1. de Sponsal. pu. 9. n. 8. Laym. L. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 23. Pontius L. 12. c. 18. n. 8. Pax Jordanus L. 3. tit. 7. n. 205. Dicastillo, Gebat, Engl &c. testantibus tamen his omnibus, non solum præstat adesse judicis auctoritatem, sed sæpè ea etiam necessaria est. Videlicet

Ratione statuti Diocesani; in pluribus enim Diocesibus ad frænandam nimiam levitatem, & licentiam ineundi Sponsalia, & initis iterum renunciandi laudabiliter statutum est, ne dissolutio ista Sponsis permittatur, nisi causâ prius ad Ordinarium delatâ, & ab isto approbatâ; ita, ut de statuto Constantien.

si nihil ampliùs memorem, talia decreta extant in Diocesi Mechliniensis, Cameracensis, Buscoducensis, Audomarensis in Belgio, & in Episcopatu etiam nostro Frisingensi, ubi hæc scripsi.

Statutum Mechliniense apud Bernardum Van Elpen p. 2. Juris Ecclesiast. tit. 12. c. 2. n. 22. Ita habet: non consentiant Parochi, ut illi, qui in legitima ætate constituti Sponsalia contraxerunt, se mutuo ab ejusmodi promissione futurarum nuptiarum propria auctoritate absolvant, sed illos Spiritualis Curie promotori denuncient, ut causâ per Episcopum, ejusve Officialem discussâ, si ea secundum juris dispositionem legitima sit, ab ejusmodi promissione absolvantur.

Similia habet statutum Cameracense: Sponsalia contracta non dirimant Parochi, sed rei cognitionem ad Officialem nostrum remittant.

Frisingense denique Rituale serò inhibet Parochis, ut quotiescunque propter dissolvenda Sponsalia, præsertim publica, & absolutè facta, aut si privata quidem fuerint, postmodum verò quovis modo evulgata, inter Sponsos lites, & controversiæ emergunt, circa compositionem, vel dissolutionem eorundem Sponsalium nihil attentent. - - Sed totius negotij series ad judicem causarum Matrimonialium, seu Officialem nostrum referatur.

6. Ex istis pro resolutione casus advertens 1. Non sufficere, quòd res agatur coram Parocho, is enim competens judex non est, cum non habeat jurisdictionem in foro externo. Sanch,

Sanch. *L. 1. disp. 69. n. 10.* Bonac. &c. 2. Advertes cum memorato Bernardo Van Espen, similia statuta Dioecelana solum intelligi de Sponsalibus publicis, & coram Ecclesiae Ministro ritu solemniter contractis, quibus dum Ecclesia semel manum apposuit, nihil se inconsultam fieri permittit: impeditur etiam hoc pacto levitas, quae aliter in re tam gravi, & frequenter non sine scandalo, alijsque incommodis intervenire, quae ut devitarentur, etiam occulte celebrata Sponsalia, sed postmodum quovis modo publicata, ventantur sine Ordinarii auctoritate rescindi mutuo consensu.

Quocirca si in praesenti casu, aut quovis alio simili desponsatio facta prorsus occulta est, propria auctoritate ex mutuo consensu dissolvi possunt Sponsalia, quia tunc cessat periculum scandali; Quando autem de Sponsalibus constabat quidem, sed non pariter constat de justa causa dissolvendi, cum hac ratione non evitetur scandalum, aut quando non satis clarum est, causam resiliendi esse sufficientem, sed de ea merito dubitatur, dissolvi nequeunt sine auctoritate iudicis Ecclesiastici. Ita Sanch. Coninck, Dicastillo, & alij.

7. Caterum tota haec quaestio, & quae hucusque dicta sunt, proce-

dunt tantummodo circa Sponsalia puberum, nam de impuberum Sponsalibus alia prorsus est Juris dispositio *c. De illis. De Despons. impub. & c. à nobis. eodem.* Videlicet non possunt impuberes contrahentes Sponsalia etiam mutuo consensu resiliere, priusquam ad annos pubertatis perveniant; cujus constitutionis ratio est, ut sic levitas animi caveatur, ne passim contrahant, & iterum resiliant. Verum adveniente pubertate, qui prius illam attigit, is resiliere potest, nec opus est, ut expectet pubertatem alterius, cum solum ex ejus dissensu post pubertatem permissio Sponsalia dissolvantur *c. De illis. §. si verò. De Despons. impub.* Quod si verò non statim, ac pubertatem attigit, aut saltem intra triduum reclamet, censetur eo ipso Sponsalia confirmare, ac si post pubertatem illa contraxisset. Sanch. *L. 1. disp. 51. n. 8. & seq. Palao disp. 1. de Sponsal. pu. 17. n. 5. & alij.* Si denique pubes contraxit cum impubere, pubes resiliere non potest, sed expectare tenetur, an impubes pubertatem nactus respuat; quod si non respuerit, firma persistuat Sponsalia *c. cit. De Despons. impub. & Ratio est, quia in pubere non praesumitur immaturitas iudicii, idcirco lex ipsi non subvenit.*

QUÆSTIO SECUNDA.

An mutuo consensu remitti possint Sponsalia jurata intuitu pietatis, & in honorem Dei?

C A S U S

Remittentium sibi promissionem juratam.

Vincentius homo opulentus è gravi, ac lethali morbo relictus, ut Deo se gratum sistat, Tatianæ Virgini pauperri-
mæ, sed admodum formosæ, atque ideo in periculo constitu-
tæ, promittit cum juramento, quòd velit eam ducere uxorem,
præstiturus hac ratione Deo obsequium, liberando virginem
ab egestate, & peccandi periculo; at paulò post facti pœnitens
præoptat alio modo eidem subvenire, petitque remissionem sui
promissi.

Q. An hæc Sponsalia mutuo consensu dissolvi possint?

S Y N O P S I S.

1. Quando juramentum est factum in favorem partis, possunt Sponsalia
etiam jurata mutuo consensu remitti.
2. Negant aliqui, mutuo consensu dissolvi posse, quando juramentum
principaliter

principaliter factum est in honorem Dei, idq. probant tum rationibus, tum auctoritate D. Thomæ.

3. *Sed tenenda est contraria Sententia.*

4. *Iurans ducere pauperem indeterminatè, non indiget remissione, cum nullum sit hoc iuramentum.*

5. *Respondetur ad argumenta num. 2. proposita, & ostenditur, Doctorem Angelicum nullo modo esse adversarium.*

1.

Asus præcedens continebat Sponsalia nullo iuramento firmata, quæstio nunc est, an, sicuti mutuo consensu dissolvi possunt quoad obligationem fidelitatis, & iustitiæ ex Sponsalitia promissione contractam, ita etiam, quando accessit iuramentum, mutuo consensu dissolvi possint quoad obligationem religionis ex iuramento ortam?

In hac re communiter consentiunt DD. sufficere consensum mutuum, quando iuramentum præstitum est in favorem alterius partis, iuransque eo duntaxat animo iuravit, ut Deum adduceret in testem sui promissi ad confirmanda Sponsalia, non verò ut ipsi Deo faceret aliquam promissionem. Ita Laym. Perez, Dicastillo, & passim omnes in Superiore casu citati. Ratio est, quia in omni iuramento, quod in favorem, bonumque & utilitatem alterius præstitum est, subintelligi-

tur tacita ista conditio: si ab altero acceptetur, aut si ab isto non remittatur: ergo si iste remittat obligationem contractus initi, ad quem firmandum factum est iuramentum, etiam iuramentum non amplius obligabit. Quod confirmatur ex eo, quia iuramentum appositum contractui tanquam accessorium istius sequitur naturam, & condiciones actus, cui est appositum c. *Quemadmodum. De iurejur.* ergo sublata per mutuum consensum obligatione orta ex contractu Sponsalium, tollitur etiam ea, quæ est ex iuramento, idque prorsus necessariò, quia dum altera pars obligationem contractus Sponsalitiæ remittit, eo ipso tollitur materia iuramenti: nequit igitur hoc iuramentum amplius obligare.

2. Nunc controversia sistit in eo, an, quando iuramentum hoc factum est principaliter in honorem Dei, attendendo ad ejus obsequium, etiam si res promissa cedat in utilitatem, & favorem partis, mutuo consensu dissolvi possit ejusmodi contractus iuramen-

juramento firmatus, v. g. sicuti in casu ponitur, dum quis intuitu pietatis, & in honorem Dei promittit Matrimonium sub juramento Virgini pauperi, cujus pudicitia periclitatur? juratur enim Deo, & se res habet per modum voti.

Non posse mutuo consensu dissolvi ejusmodi jurata Sponsalia, docet Sotus L. 8. de Inst. q. 1. art. 9. ad 2. Diana p. 9. tr. 7. resol. 76. & pro eadem Sententia citatur Ledesma, Covarr. &c. pro qua etiam stare videtur D. Thomas 2. 2. q. 89. a. 9. ad 2. Hæc tamen Sententia non ita intelligenda est, quod tali modo jurans teneatur puellam, cui sic promisit, etiam nolentem ducere, quia Matrimonia contrahi, & constare debent ex mutuo consensu; sed sensus istorum AA. est, per remissionem promissionis factam ab altera parte jurantem non manere liberum, sed obligari adhuc ad contrahendum Matrimonium ob juramentum Deo factum, quoties, & quandocunque remittens id velit.

Probant suam assertionem 1. auctoritate allegata memorati Doctoris Angelici ita loquentis l. c. Homo potest alteri promittere aliquid sub juramento dupliciter. Vno modo, quando promittit aliquid pertinens ad utilitatem ipsius, puta, si sub juramento promittat, se servitutum ei, vel pecuniam daturum, & à tali promissione potest absolvere ille, cui promissio facta est: intelligitur enim jam ei solvisse promissum, quando facit

de eo secundum ejus voluntatem. Alio modo promittit aliquis alteri, quod pertinet ad honorem Dei, vel utilitatem aliorum, puta, si aliquis sub juramento promittat alicui, se intraturum Religionem, vel aliud quod opus pietatis facturum, & tunc ille, cui promittitur, non potest absolvere promittentem, quia promissio non est facta ei, principaliter, sed Deo.

Probatur 2. Quia, quando juramentum est principaliter in honorem Dei præstitum, confirmando aliquam promissionem homini factam, Deus est principalis creditor, cui ex merito talis juramenti fuit acquisitum jus: ergo sine auctoritate vel Dei, vel ejus, qui ipsius vicem gerit, remitti nequit, vel relaxari.

Probatur, & confirmatur 3. Quia tale juramentum factum intuitu pietatis principaliter in honorem Dei æquivalet voto, & Deo præstat; ergo soli Deo jus acquiritur: quemadmodum igitur in voto nulla persona privata potest dispensare, illudvé relaxare, aut extinguere, eod quod soli Deo jus acquisitum sit, ita nec potest remittere, vel relaxare, aut extinguere quisquam hominum hoc juramentum, sed jurans etiamnum obligatur ad contrahendum Matrimonium, quotiescunque remittens hoc petit, etiam post factam remissionem.

3. Dicendum nihilominus, Sponsalia etiam jurata certæ, & determinatæ personæ, uti in casu nostro Vincentius juravit Tatianæ, etsi id factum

factum fuerit principaliter in honorem Dei, & intuitu pietatis, mutuo consensu dissolvi posse, & promissorem non amplius obligari, si hanc promissionem juratam remittat persona, cujus ea intererat, & in cujus utilitatem facta est. Ita Sanch. L. 1. disp. 52. n. 8. Palao disp. 1. de Sponsal. pu. 17. n. 4. Pontius L. 12. c. 9. n. 2. Perez disp. 9 Sect. 1. n. 10. Rebellus L. 4. q. 8. Sect. 1. n. 3. Less. L. 2. de Iust. c. 42. n. 57. Suar. L. 2. de Iuram. c. 39. n. 6. Præpos. Coninck, Dicastillo, Sporer &c. Ratio est, quia Deus juramentum illud non acceptat, nisi in gratiam partis, etiamsi intuitu Dei factum sit: ergo nolente parte, Deus jurantem non obligat, cum gratia in invitum non conferatur: neque etiam obligatur altera pars non remittere, quia liberum unicuique est, juri & favori suo renunciare, ut habetur L. Si Iudex. ff. De Minoribus, & c. Si terra. De Privileg. Accedit, quod etiam tale juramentum pium, vel votum semper intelligatur factum eum conditione imbibita: promitto, juro, voveo ducere, si altera pars velit, vel nisi altera pars remittat. Sporer Theol. Sacramental. p. 4. c. 1. n. 234.

4. Notanter dixi in conclusione Sponsalia jurata certa, & determinata persone, si enim juramentum intuitu pietatis Deo factum sit absolute, ducturum se aliquam feminam pauperem, quin ulla determinetur, non egere tunc ejusmodi juramentum

aliqua relaxatione, aut remissione, cum nullam inducat obligationem aliquam ducendi, sed posse sic jurantem in coelibatu manere, docet Pontius l. c. Perez n. 11. Rebellus n. 4. Molina tom. 1. de Iust. tr. 2. Disp. 149. V. hinc oritur. Ratio est, quia juramentum absolute Deo factum, & non certæ personæ, habet rationem, & obligationem voti: at votum debet esse de bono meliore, ut ex ejus definitione constat, quod hic non datur, cum votum istud, etsi intuitu pietatis emissum, in se, & ratione sui impeditivum sit majoris boni, & status altioris perfectionis, aut religionis, qui status simpliciter majus bonum est, quam Matrimonium, etiam ut pium opus est, quia regulariter gratior est coelibatus, quam nuptiæ, ut in Concilio Tridentino definitur Sess. 24. de reform. Matr. Can. 10. Si quis dixerit, statum conjugalem anteponendum esse statui virginitatis, vel coelibatus, & non esse melius, & beatius manere in virginitate, aut coelibatu, quam jungi Matrimonio, anathema sit: invalidum ergo est tale votum, & nullum; addit tamen Rebellus, si talis deinceps velit uxorem ducere, teneri ipsum tunc ducere pauperem, prout jurato vovit, eo quod gratius Deo sit, cæteris paribus, inopem ducere propter Deum, & ex misericordia, quam divitem. Verum hanc obligationem non agnoscunt Perez, & Basil. Pontius, eo quod

quòd juramentum Deo factum, quod est impeditivum majoris boni, simpliciter nullum sit: negant ergo, teneri ducere pauperem ex vi istius juramenti, cum nulla fuerit ejus obligatio, nec voverit sub conditione, sed absolute, ducere pauperem, quod votum irritum, & nullum fuit.

5. Respondeo nunc ad argumenta proposita n. 2 & quidem ad ea, quæ ex ratione petuntur, nam quid de mente Doctoris Angelici tenendum sit, patebit ex responsione ad alia argumenta. Ad primum fateor, per ejusmodi juramentum, per quod Sponsalia primario, & principaliter in honorem Dei promittuntur homini, Deo principaliter acquiri jus, atque ideo hominem, cui promissio facta est, huic renunciare non posse directe, potest tamen indirecte, & consequenter; nam eo ipso, (quòd cedat juri suo, quod facere omnino potest, cessat jus Dei, quod erat annexum juri hominis, eoque promissionem remittente, extinguatur statim obligatio juramenti, non relaxatione directa, quod fieri nequit, nisi à Deo, aut vicem illius agente, sed quia homo relaxat promissionem in suum commodum factam, atque ita cessat conditio, sub qua per præstitum juramentum obligabatur Deo.

Ad secundum est eadem ferè responsio; concedo nempe, quòd tale juramentum æquivalet voto, ne-

go tamen, quòd ea propter non possit modo paulò antè exposito remitti ab homine, nam quando materia juramenti, aut voti cedit in utilitatem, & favorem hominis, potest is utique hanc obligationem remittere, ut in exemplo clarissimum est: si promissisti Deo, te Petro pauperi daturum eleemosynam, potest utique Petrus tibi remittere hanc obligationem, & tali ratione tu desinis obligari tuo voto, vel juramento.

Rem totam elegantissimè explicat Suarez to. 2. Relig. tr. 4. L. 1. de juramento promiss. c. 39. n. 5 & 6. Potest aliquando fieri promissio jurata Deo, & principaliter propter ejus honorem, & nihilominus actus promissus esse in beneficium, & utilitatem hominis (quale exemplum adduximus in eleemosyna) & in hoc casu dicimus, juramentum & promissionem condonari ab homine, in cujus utilitatem cedit, quia ejus consensus, & voluntas includitur in materia illius juramenti tanquam conditio, sine qua impleri non debet, nec moraliter potest. Alio modo juramentum fieri potest in gratiam hominis, non tamen ita, ut illi fiat promissio, vel obligatio, sed Deo, & in honorem ejus, licet fiat ad complacendum homini; sæpè enim promissio facta alicui fit propter alterum tanquam propter motivum, vel quia scio illi placere, vel quia ipse petit, & in hoc casu, ita

ait Suarez, rectè dicit D. Thomas, juramentum factum principaliter in honorem Dei, licèt fiat secundariò homini, id est ob benevolentiam ejus, vel quasi adhibendo etiam illum ut testem promissionis Deo factæ, non posse condonari à tali homine; & ratio est clara, quia non est homo, cui fit promissio, sed Deus, homo verò est quasi testis, seu incentivum promissionis; talia dun-

taxat juramenta Deo facta, asserit D. Angelicus, non posse remitti ab homine, ejusque adducit exemplum: si quis juratò promittat alicui, se intraturum Religionem, quod cum Suarez nos non negamus. Verùm hoc modo nec nos Doctorem Angelicum nobis adversarium, nec pars adversa sibi faventem habet, nobisque immeritò obijcit ejus Authoritatem.

CAUSA SECUNDA DISSOLVENDI SPONSALIA.

Ingressus in Religionem,

QUÆSTIO PRIMA.

Quid per ingressum in Religionem intelligatur?

C A S U S

Ex voto Religionis abeuntis in Novitiatum.

Arnoldus proximè celebraturus nuptias cum Mariamne sibi desponsata, mutatâ subitò mente, animum vertit ad statum Religiosum

Religiosum, in qua voluntate ut firmiùs persisteret, propositum Religionis ingressum voto insuper edito confirmat, ac paulò post enixis precibus admissionem impetrat, unde relictâ Sponsâ Religionis tyrocinium subit.

Q. 1. An, necdum secuta professione, solo ingressu in Novitiatum sui Sponsi Mariamnes evaserit libera à Sponsalicio contractu, ut alteri potuerit nubere ?

2. An etiam votum ingrediendi Religionem solvat Sponsalia de futuro.

SYNOPSIS.

1. *Per solemnem professionem Religionis solvuntur Sponsalia priùs contracta ex utraque parte.*
2. *An idem præstet solus ingressus in Novitiatum ? Refertur triplex Sententia. Prima asserit, ex neutra parte solvi.*
3. *Altera opposita docet, solvi ex utraque parte Sponsalia.*
4. *Probabiliùs dissolvuntur ex parte illius tantùm, qui manet in saeculo, non verò ex parte ingredientis Religionem.*
5. *Solvuntur argumenta primæ, & secundæ Sententiæ.*
6. *Etiamsi fuerint juramento firmata Sponsalia, potest alterutra pars Religionem ingredi, neque tenetur Sponsus priùs contrahere Matrimonium, nisi ob speciales circumstantias consulere debeat honori Sponsæ.*
7. *Votum ingrediendi Religionem eo modo dissolvit Sponsalia, ut actualis ingressus.*

1. Quòd

1.

Uod Sponsalia de futuro prius celebrata ex parte utriusque dissolvantur per solemnem professionem alterutrius emissam in Religione approbata, certum & evidens est, ut manifestè constat ex *c. Verum post consensum*, & *c. Ex publico*. De *Convers. conjug.* ubi expressè statuitur, licere etiam in ipso actuali conjugio ante Matrimonij consummationem, altero invito, Religionem ingredi, & ei, qui remansit in sæculo, licitum esse post hujus professionem ad secunda vota transire; idemque in Tridentino quoque Concilio est definitum Sess. 24. de Sacram. Matr. Can. 6. *Si quis dixerit, Matrimonium ratum non consummatum per solemnem professionem alterius conjugis non dirui, anathema sit.* Si igitur per professionem solemnem dissolvuntur Sponsalia de præsentì, sive ipsum Matrimonium ratum, à fortiore per eandem dissolvuntur Sponsalia solum de futuro.

2. Quæstio nunc est præsentis casus, an dissolvantur Sponsalia solo ingressu in Religionem, sive Novitiatum, necdum secuta professione, an verò expectandum sit, donec ista sequatur, & vota solemnia Religionis emittantur?

Triplex est circa istud quæsitum Sententia, Prima negat absolute,

Sponsalia dirimi sive ex hac, sive ex altera parte per solum ingressum in Novitiatum, unde vi hujus Sententiæ uterque Sponsus manet adhuc obligatus ex inito Sponsalium contractu, quemadmodum obligatus fuerat ante Religionis ingressum, & si Novitiatum deferat, atque ad sæculum revertatur, tenetur uterque servare fidem Sponsalium, debetque expectare pars altera, donec iste vel redeat, & sic Sponsalia impleantur, vel professionem emittat, ut sic libera evadens pars relicta possit cum alio contrahere. Citantur pro hac Sententia apud Sanch. *L. 1. disp. 42. n. 1.* Durandus, Paludan. Viguerius, Armilla, eamque Petrus de Ledesma de Matr. q. 4. art. 3. dub. 2. uti & Sanch. dicit esse probabilem. Ratio ipsorum est, quia per ingressum in Religionem adhuc neutra pars renunciat juri per Sponsalia acquisito: non remanens in sæculo, ut per se patet; sed neque ingrediens in Religionem statim juri suo cedit, quia ingreditur, ut experiatur, an sibi expediat in tali Religione profiteri, an verò contrahere Matrimonium.

Confirmatur. Vota ab ingrediente emissam ante Religionis ingressum non solvuntur per ipsum ingressum, nisi professio subsequatur, sed durante probatione manent veluti suspensa, usque dum Novitius aut professionem emittat, & sic omnino dissolvuntur; vel redeat ad sæculum,

culum, & sic iterum convalescunt, denuoque obtinent suum robur: igitur pari modo Sponsalia antecesserit contracta per solum Religionis ingressum non statim dissolvuntur, sed suspenduntur, donec sequatur professio.

3. Altera Sententia est omnino opposita, nam docet, per ingressum in ipsum Novitiatum Sponsalia dissolvi ex utraque parte; tam manentis in sæculo, quam ingredientis Religionem. Ita Sanch. L. 1. disp. 42. n. 5. Bonac. q. 1. de Sponsal. pu. 5. n. 2. Dicastillo disp. 1. de Matr. dub. 32. n. 435. & seq. Fagund. L. 2. in Decal. c. 17. n. 6. Sylvest. V. Sponsalia q. 10. cas. 2. Card. Toletus L. 7. c. 17. quamquam hi duo postremi non satis distinctè doceant, quòd ea solvantur ex utraque parte, passim tamen pro hac Sententia citantur. Ratio istius assertionis est, 1. quia sicut se habet professio ad Matrimonium ratum, ita se habet Novitiatum ad Sponsalia, quia sicut Novitiatum ordinatur ad Monachatum, ita Sponsalia ordinantur, & sunt via ad Matrimonium: ergo quod operatur in Matrimonio Monachatus, seu professio Religiosa, id operatur Novitiatum in Sponsalibus: atqui professio Religiosa dissolvit Matrimonium ratum quoad utramque partem c. 2. De Convers. conjug. ergo Novitiatum, qui est via ad professionem, dissolvit Sponsalia, quæ sunt initium

Matrimonij, quoad utramque partem.

Alterum argumentum est speciosius, formaturque à Dicastillo: Eo ipso, quòd duo contrahant Sponsalia, censetur unusquisque se obligare sub conditione, quòd alter quoque se obliget: ergo cum altero ingrediente Religionem, is, qui in sæculo manet, ex communiore Sententia liber evadat à sua obligatione, etiam necdum secuta alterius professione, alter quoque, qui ingressus est, liber erit, ne Sponsalia claudicent, & obligatio persistat solum ex parte unius, non verò ex parte alterius; quòd est contra rationem Sponsalium verè, & propriè talium.

Addunt tamen Authores istius Sententiæ, hoc verum esse solum tunc, quando Novitiatum ingreditur bona fide, non autem quando ingressus sit fraudulenter, animo nimirum statim iterum egrediendi, sicque defraudandi alterum Sponsum, hoc enim casu non cessat ex parte ingredientis obligatio, quia fraus, & propria culpa non debet patrocinari delinquenti c. Ex tenore. De Rescriptis: neque eligitur hoc casu status melior, sed fingitur eligi: cessat igitur ex parte solius Sponsæ manentis in sæculo obligatio, nam ingrediens renunciavit Sponsalibus, quantum est ex sua parte, quia dolose ingressus est, ut ab ijs resili-

Q

4. Ter-

4. Tertia Sententia, quæ probabilior mihi videtur, ex parte negat, & ex parte affirmat, nam dicit, non dissolvi Sponsalia ex parte illius, qui Religionem ingressus est, eumque manere etiam tunc obligatum, sicut prius, atque ideo, si à Religione recedat, Professione non secutâ, adhuc obstrictum esse, & ad hoc etiam compelli posse, ut fidem Sponsalium olim datam impleat, si pars in sæculo remanens ita voluerit, & expectaverit, nec interim ad alia Sponsalia transiverit: ex parte alterius verò, qui manet in sæculo, ea dissolvi, esseque ipsum ab obligatione plenè liberum, ita ut possit cum alio, vel alia Matrimonium contrahere, non expectata alterius professione. Ita Laym. L. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 2. Palao disp. 1. de Sponsal. pu. 13. n. 3. Perez disp. 9. Sect. 3. n. 5. Coninck disp. 23. dub. 3. Rebellus L. 4. de Sponsal. q. 8. Sect. 6. n. 36. Pirhing n. 50. de Sponsal. Hurtadus disp. 2. de Matr. difficult. 6. n. 21. Engl, Basfæus, Illung, Less, Præpos. Platelius, Steph. à S. Paulo &c.

Probatur quoad primam partem, quòd non dissolvantur ex parte ingredientis Religionem. Certè non dissolvuntur ex natura rei, ut per se constat, nam potest à Religione iterum recedere, & contracta Sponsalia implere: nec dissolvantur per jus aliquod positivum, quia textus nullus asserri potest, ubi hoc asse-

ratur in Jure; nam licet Jus Canonicum concedat Sponsis potestatem ingrediendi Religionem post Sponsalia, non tamen decernit, quòd Sponsalia per ipsum hunc ingressum dissolvantur; nec licet argumentari, quòd concedatur id ipsum Novitiati respectu Sponsalium, quod à Jure conceditur Professioni Religiosæ respectu Matrimonij, siquidem in his, quæ dependent à Jure positivo, non possumus statim argumentari ab uno casu ad alium, maxime quando utrinque non est eadem, sed diversa ratio, prout est in Matrimonio, & in Sponsalibus, quippe solemnis professio in Religione constituit statum perfectionis, quem Religiosus deserere non potest, sed Novitatus non est status, imò nec via firma ad statum, cum eam assumens prohibitu iterum possit deserere; est ergo ratio, cur dissolvatur Matrimonium in professione Religiosæ, qualis non est in ingressu Novitiatus, unde ob istam diversitatem non debet extensio fieri ab uno casu ad alterum.

Probatur nunc etiam secunda pars, quòd scilicet ex parte remanentis in sæculo Sponsalia dissolvantur, quia negari non potest, ex parte illius, qui Novitatum ingreditur, notabilem fieri mutationem, quæ sanè cederet in grave nocu-
mentum remanentis, si non statim solveretur ab obligatione Sponsalium,

lium, sed expectare deberet, donec pars altera profiteretur, grave etenim onus est, si expectare cogatur toto Novitiatus tempore, & interim abstinere à nuptiis, ad quod subeundum, præsumi non potest, quòd unquam voluerit se obligare: adhuc autem gravius foret onus, si recedentem à Religione deberet postmodum accipere in conjugem, quia is post dimissum habitum jam non aequè aptus est ad nuptias, ac erat ante ingressum, nam ob discessum è Novitiatu contraxit civilem maculam, notamque levitatis, & inconstantiae, passimque habetur pro dedecore apud homines, si mulier nubat ei, qui fuit Monachus Novitius, aut Vir uxorem ducat, quæ recessit à Monialibus: ergo manens in saeculo non tenetur expectare professionem alterius, sed ob notabilem istam mutationem in Sponso statim à Sponsalibus resilire potest.

Accedit, quòd ingrediens Religionem videatur ipse Sponsalibus prius initis tacite, & ipso facto renunciare, imò satis aperte per hoc ipsum significare, se voluntatem suam mutasse; nam vel ingressus est sincero animo permanendi in Religione, vel animo simulato, præcisè se liberandi hac ratione à Sponsalibus? Si prius: mutavit suam mentem. Si secundum: fuit infidelis, iterumque adest utrobique mutatio valde notabilis, & sic debe-

bit Sponsa, nisi dicatur statim deobligari, vel nubere ei, qui fuit Monachus, vel ei, qui ipsam decepit, ac despexit, fide Religionem ingrediendo.

5. Ad rationes in oppositum pro prima Sententia sufficere possunt, quæ modò dicta sunt. Nempe negatur, ingredientem non sufficienter renunciare juri per Sponsalia acquisito: & si hoc etiam transmittatur, adhuc est sufficiens ratio, cur dissolvantur ex parte remanentis in saeculo, quia ex parte alterius fit valde notabilis mutatio, ob quam passim asseritur, partem alteram posse resilire.

Ad alterum *c. a. dist. conseq.* ergo etiam Sponsalia tantum suspenduntur ex parte illius, qui Religionem ingressus est. *c. conf.* etiam ex parte remanentis in saeculo. *n. conf.* huic enim accrescit novum onus, si debeat expectare integro anno Novitiatus, & nova difficultas, si deberet nubere ei, in quo est facta tam notabilis mutatio: ergo respectu ipsius Sponsalia non suspenduntur, sed cessant.

Ad argumenta secundæ Sententiæ iterum patet responsio ex probatione nostræ tertiæ conclusionis: negatur nempe, eodem modo se habere Novitiatum ad Sponsalia, sicut se habet Professio ad Matrimonium; quòd enim hæc Matrimonium dissolvat, est statutum in Jure, quòd autem Novitiatus dissolvat Sponsa-

lia, in Jure non statuitur, unde recedens à Religione non minùs teneatur adimplere Sponsalia priùs contracta, quàm teneatur iterum servare vota priùs emissa.

Alterum argumentum ab ipsomet Dicastillo solvendum est; nam is fatetur cum Sanch. n. 436. non solvi Sponsalia ex parte utriusque, quando alteruter è Sponsis non bona fide, sed dolosè Religionem ingreditur, animo statim iterum exeundi, tunc enim, ait, non debere huic propriam suam fraudem patrocinari: ergo agnoscit, quòd possit tolli ex parte unius obligatio Sponsalium, quin etiam ex altera parte tollatur. Idem patet in pluribus exemplis, nam juxta communem Sententiam, quando alteruter è Sponsis commisit fornicationem, pars innocens, si velit, potest resiliere, quin in altero obligatio Sponsalitia cesset; & ne dicat, hoc ideò fieri, quia commisit delictum, quod ipsi patrocinari non debet, id ipsum contingit, quando supervenit notabilis quadam mutatio, v. g. Sponsa fit deformis, contrahit lepram, morbum caducum, incidit in egestatem &c. in his, & similibus casibus non eo ipso quidem nulla sunt Sponsalia, nam, si velit, potest cum Sponso, vel Sponsa etiam sic affecta, vel fornicaria pars altera contrahere nuptias, atque ita perdurant in suo vigore Sponsalia, dissolvuntur tamen in actu primo, in quantum pars altera libertatem ha-

bet resiliendi, cum nunquam intenderit pro istis quoque casibus se obligare.

6. Duplex nunc restat dubium, I. An, quando Sponsalia juramento fuerunt confirmata, possit nihilominus Sponsus desertà Sponsā Religionem ingredi, & an per hunc ingressum Sponsalia etiam jurata dissolvantur modo explicato? 2um. dubium est, an votum assumendi Religionem idem efficiat, quod actualis ingressus?

R. Ad primum. Etsi complures doceant, quando Sponsalia sunt juramento confirmata, non posse partem alterutram Religionem ingredi, nisi priùs promissum Matrimonium contrahat, ut hoc modo juramentum adimpleatur, cujus Sententiæ sunt Rebellus L. 4. q. 2. sect. 6. conclus. 2. Navarrus, Ledesma &c. quorum aliqui id dicunt esse de præcepto, alij duntaxat de consilio, nihilominus

Dicendum, etiam non contracto priùs Matrimonio posse ipsum Religionem ingredi, quamvis Sponsalia jurata fuerint, & hac ingressu Religionis modo superiùs explicato dissolvi. Ratio est, quia Sponsalium promissioni inest hæc tacita conditio, nisi ea contrahens perfectiorem statum Religionis elegerit: sicuti ergo juxta communem non obstat promissio Sponsalitia, quo minùs possit v. g. Sponsus amplecti Religionem, ita neque obstat, ut hoc agat

agat appposito Sponsalibus juramento, nam juramentum additum contractui, sequitur naturam, & conditionem ipsius contractus, cui adheret *c. Quemadmodum. De Iurejur.* igitur non inducit majorem obligationem, quam ipse contractus, in cuius confirmationem adjectum est, atque propterea cessante obligatione Sponsalicia cessat quoque obligatio juramenti, quod factum est in confirmationem contractus Sponsalitiæ, consequenter etiam si Sponsalia jurata fuerint, cessat eorum obligatio ex parte remanentis in sæculo, non vero ex parte ingredientis Religionem; nec tamen imponenda est huic obligatio, ut ante ingressum prius contrahat Matrimonium cum sua Sponsa. *Perez disp. 9. Sect. 5. Palao disp. 1. de Sponsal. pu. 18. n. 5. Sanch. L. 1. disp. 43 n. 3. Coninck, Pontius &c.* Excipitur tamen casus, si fortassis v. g. Sponsa multum inte sit, ut Sponsus Matrimonium cum ea prius ineat, quia aliter famæ, & honori fæminæ ab ipso cognitæ consuli commodè non potest, tum ut proles ex ea nata legitime-
tur.

7. Ad secundum idem prorsus respondeo, in primis licitè posse à Sponsis tale votum emitti, etiam si Sponsalia juramento firmata

sint, quia potest licitè v. g. Sponsus Religionem ingredi, & in ea profiteri: ergo licitè potest illam quoque vovere, præscindendo iterum à circumstantiis, si Sponsa non fuerit sub promissione Matrimonij ab ipso vitiata, aliudvé exigat legitimatio prolis ex ea copula natæ, hoc enim casu votum Religionis, quatenus cedit in Sponsæ injustum detrimentum, Deo gratum esse non potest, neque obligatorium. 2. Ejusmodi votum emissum post contracta Sponsalia, etsi dissolvat obligationem ex parte remanentis in sæculo, ita ut cum alio nova Sponsalia possit contrahere, non tamen dissolvitur obligatio ex parte illius, qui Religionem vovit, quocirca si fortè in nullo Religioso ordine admitteretur, vel in eo non perseveraret, probabilius adhuc obligabitur, si Sponsa in sæculo remanens expectet, atque ita velit, facta Sponsalia implere. *Pirh. n. 51. de Sponsal. Tamb. tr. 3. de Matr. c. 5. §. 2. n. 7. Perez Sect. 5. n. 2. Palao pu. 20. n. 4.* Ratio est, quia non aliter votum ingrediendi Religionem potest dissolvere Sponsalia præcedentia, quam ipse Religionis ingressus: sed iste ante professionem non dirimit Sponsalia ex parte ingredientis: ergo neque votum.

Quæstio

QUÆSTIO SECUNDA.

An idem efficiat votum Cœlibatûs , vel
sacri Ordinis ?

C A S U S

Post celebrata Sponsalia hæc vota emittentium.

Crescentius, & Domangartus post celebrata Sponsalia de futuro vota faciunt, ille Castitatis perpetuæ, hic sacri Ordinis suscipiendi,

Q. An per hæc vota dissolvantur Sponsalia ?

S Y N O P S I S.

1. Vno è Sponsis votum cœlibatûs, seu votum simplex perpetuæ castitatis emittente, pars altera non vovens libera manet ab obligatione Sponsalium.
2. An etiam ipse vovens à Sponsalibus liberetur, adeoque tale votum simpliciter Sponsalia præcedentia dissolvat, diversa est Sententia. Prima affirmativa est valde probabilis.

3. Patitur

3. Patitur tamen limitationem.
4. Probabilius est, ex parte voventis Sponsalia non dissolvi.
5. Satisfit argumentis contrariæ Sententiæ.
6. Exponitur, quo sensu votum continentia emissum post contracta Sponsalia non solum sit illicitum, sed etiam invalidum.
7. Deducuntur ex dictis aliquot corollaria.
8. Nec votum Ordinis sacri dissolvit Sponsalia ex parte voventis.
9. Dirimuntur tamen simpliciter Sponsalia præcedentia, si Sponsus actu suscipiat sacros Ordines.
10. Non verò, si minores, saltem ex parte Ordinati, sed tamen probabilius etiam tunc solvantur ex parte Sponsæ.

I. E duplici voto nobis hîc sermo est, quæ in quibusdam conveniunt, in alijs verò à se discrepant, unde de utroque agendum, ita tamen, ut plurima, quæ de priore dicemus, secundo applicari valeant. Primum est votum coelibatûs, sive perpetuæ castitatis in sæculo servandæ editum post contracta Sponsalia. Alterum est votum assumendi sacros Ordines, quibus annexum est votum castitatis, pari modo emissum, postquam jam antecederent cum fœmina sunt contracta Sponsalia, quid enim sentien-

dum sit de votis, quæ ante Sponsalia facta sunt, ad impedimenta Matrimonij pertinet.

Ut primò loquamur de voto coelibatûs, seu castitatis perpetuæ emissæ post contracta Sponsalia, certum est, si unus è Sponsis tale votum concipiat, alterum, qui non vovit, eo ipso evadere liberum à fide, & observatione Sponsalium, tum quia vovens censetur hoc suo facto Sponsalibus prius initis renuntiare, tum quia res ex parte ipsius notabiliter immutantur, cum post ejusmodi votum nequeat amplius petere debitum conjugale; si igitur pars altera resilire non posset à Sponsalibus, imponeretur ei intolerabile onus, nam
semper

semper ipsa deberet petere debitum, quod præsertim foemina ob innatam verecundiam gravissimum posset accidere, eamque forsan exponere periculo incontinentiæ. Pirh. n. 29. *Qui Clerici, vel voventes*, Sanch. L. 1. disp. 46. n. 4. Tannerus to. 4. disp. 8. q. 1. dub. 4. n. 54. Fagundez L. 2. in Decal c. 16. n. 7.

2. Quæstio igitur tota nunc versatur in eo, an post contracta Sponsalia de futuro votum castitatis simplex licitè emitti possit, & servari ab alterutra parte, ita ut Sponsalia prius inita dissolvantur etiam ex parte voventis?

Licitè concipi tale votum, etiam invirâ altera parte, perque illud Sponsalia simpliciter dissolvi ex parte quoque voventis, ita ut Matrimonium post voti istius emissionem iniire, & facta Sponsalia implere nequeat, docent gravissimi AA. Azor p. 1. L. 11. c. 21. q. 10. Basil. Pontius L. 12. de Matrim. c. 12. n. 4. Bonac. q. 1. de Sponsal pu. s. n. 13. Tannerus, & Fagundez ll. cc. Eman. Rodriguez to. 1. Summa c. 244. n. 2. Petrus de Ledesma q. 43. de Matr. art. 3. dub. 3. Henriq. L. 11. c. 14. n. 4. qui tres posteriores cum Cajetano expressè hoc asserunt etiam de Sponsalibus juramento confirmatis. Eandem Sententiam, licet non sequatur, probabilissimam vocat Sanch. disp. cit n. 7. & quam tutissimè amplecti possimus, Valq. Opusc. de restitut. c. 3. §. 2. dub. 6. n. 17. Suarez & alij plures.

Ratio est 1. quia in Sponsalibus subintelligitur ista conditio: *nisi statum perfectiorem amplecti volueris*: cum igitur status continentiae multò sit perfectior, hujus electione per simplex votum castitatis cessat obligatio Sponsalium: quod confirmatur per textum c. Pervenit. 2. De Injur. ubi dicitur: *promissum non infringit, qui in melius commutat*. 2. Vinculum voti est fortius vinculo Sponsalium, cum illud contineat obligationem fidelitatis respectu Dei, hoc verò respectu hominis: ergo per votum castitatis Sponsalia prius contracta dissolvuntur, quia quotiescunque concurrunt duo vincula incompatibilia, & valida, prævalet fortius, ut colligitur ex c. Si inter. De Sponsal.

3. Hanc Sententiam, licet non amplectatur, probabilem tamen agnoscit etiam Tamburinus de Matr. tr. 3. c. 5. §. 4. sed limitat, ac proinde monet 1. eam locum habere dumtaxat in vero, & sincero Voto, ob cultum Dei edito, vel animæ salutem; secus, si fieret ob odium Sponsæ, vel aliquid simile in fraudem. 2. Habere locum tantummodo in foro conscientiae, nam in foro externo vix credet Judex, teverè ob votum castitatis Sponsalia deferere, cui consentit Laym. L. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 7. ob tot DD. gravium auctoritatem eandem Sententiam & ipse vocans probabilem, simulque affirmans, tutum fore in conscientia, qui

qui propria autoritate à Sponsali-
bus, præsertim clam celebratis, resilie-
rit, animo sincero amplectendi sta-
tum perfectiorem continentia; quan-
do autem publicè celebrata fuerunt,
vix posse autoritate propria sine
Sponsæ infamia, multorum quere-
lis, rixis &c. à Sponsione recedere,
& si ad forum externum hæc causa
deferatur, contingere solere, ut Ju-
dex Ecclesiasticus Sponsum, qui post
Sponsalia votum continentia; se edi-
disse affirmat, ad viam tutiorem
compellat, videlicet, ut vel fidem
Sponsaliorum servet, vel intra præ-
fixum ei tempus Religionem ingre-
diatur. 3. Advertit Fagundez l. c.
n. 9. in hac Sententia eum, qui post
votum castitatis contrahit Matrimo-
nium cum alia, frangere quidem
votum, sed non frangere fidem
priorum Sponsalium, quia hæc per
votum coelibatus superveniens jam
penitus dissoluta sunt, & sic reum
esse voti, non verò priorum Spon-
salium.

4. Etsi verò probabilis sit ista Sen-
tentia, probabilius tamen est, ejus-
modi votum post contracta prius
salia illicitè emitti, & ex parte vo-
ventis Sponsalia non dissolvi. Ita
Sanch. l. 1. disp. 46. n. 9. Palao disp.
1. de Sponsal. pu. 20. n. 6. Laym. l. c.
n. 6. Perez disp. 9. Sect. 6. n. 9. Co-
ninck disp. 23. dub. 3. conclus. 7. Hurtad.
disp. 2. de Matr. diffie. 3. n. 11. Ill-
fung tr. 6. disp. 9. q. 1. art. 3. n. 24.
Becanus to. 1. c. 43. de Sacramentis in

specie q. 22. n. 3. Less. l. 2. de iust. c.
41. dub. 6. n. 54. Præpos. Rebellus,
Engl &c.

Colligitur apertè ex c. Veniens. Qui
Clerici vel voventes, ubi mulieri, quæ
post Sponsalia contracta votum con-
tinentia; emiserat, & idcirco Spon-
sus ad alias nuptias transijt, pœni-
tentia injungitur tum propter fi-
dem Sponsalium violatam, tum
propter votum, à quo cupiebat li-
berari, ut cum alio posset contrahe-
re: censuit ergo Pontifex, per illud
votum Sponsalia non dissolvi, nec
licitè illud emitti, aliàs non jussisset
imponi pœnitentiam etiam ob fidem
Sponsalium violatam.

Probatur ulterius, quia Deo grata
non est, neque ab eo acceptatur
promissio, in quantum ista cum alte-
rius injuria, & damno conjuncta
est, & in illius præjudicium cedit:
atqui hoc ipso, quòd alteri parti per
Sponsalia jus acquisitum sit, cui illa
nunquam renunciavit, tale votum
sine illius præjudicio, & damno non
concipitur: ergo corpus per præce-
dentia Sponsalia alteri promissum
non potest de novo cum præjudicio
Sponsæ per votum superveniens offer-
ri Deo, neque ab eo acceptatur,
quemadmodum si Petro promissisti
mille aureos, quos ipse acceptavit,
non potes postmodum vovere, quòd
eos velis dare Ecclesiæ, neque hoc
hoc votum à Deo acceptatur.

5. Argumenta pro prima Senten-
tia adducta finem suum non conse-
quuntur

R

quantur, sed ex eorum solutione adhuc magis stabiliscitur nostra Sententia. Ad primum nego, excipi statum continentiae, live includi in Sponsalibus hanc tacitam conditionem: *nisi statum perfectiorem continentiae amplecti voluero*, nec enim includitur ista conditio ex natura rei, alias dicam, eandem subintelligi in quacunque alia promissione homini facta; unde si Petro promiserem centum florenos, dici potest, etiam hic subintelligi, *nisi voluero eos dare pauperibus*, & sic de alijs, quod plane absurdum est. Nec potest praedicta conditio praesumi ex mutuo contrahentium consensu, quia communiter nihil minus cogitant Sponsalia contrahentes, quam quod sibi velint reservare jus servandi castitatem. Nec denique subintelligitur ista conditio ex jure positivo, in hoc enim solus status Religiosus ob singularem illius perfectionem exceptus invenitur, quae exceptio ad alios casus extendenda non est, cum cedat in praedictum Juris alteri parti acquisiti.

Nec probat aliquid citatum *c. Petro venit*, nam respondetur, promissum non infringere, quia illud in melius commutat ex voluntate ipsius creditoris, uti contingit in votis, & obligationibus soli Deo factis, nam Deus semper acceptat rem meliorem loco minoris: at verò in promissionibus, quae fiunt in favorem hominum, idem dici non potest, quia

illis non semper praepiacentea, quae secundum se meliora sunt: infringitur ergo data fides, quando non datur res promissa, atque ideo nihil probat in casu nostro textus allegatus, maxime quia coelibatus, quamvis sit aliquid melius secundum se, atque etiam respectu promittentis, non tamen est quid melius in istis circumstantijs, quia conjunctus est cum damno, & incommodo alterius partis, ceditque in ejus praedictum.

Ad secundum respondet Perez, esse quidem vinculum fortius in voto, quam in promissione, quae homini fit, si attendamus praecise personam, cui est facta promissio, non verò si consideremus modum ipsum se obligandi, nam utrobique obligatio oritur ex libera promissione: quae responsio si non arrideat, aliter cum AA. hujus Sententiae respondetur sub distinctione. Conceditur nempe, inter duo vincula fortius stringere validius, quando utrumque validum est: at votum continentiae subsequens Sponsalia invalidum est, quatenus cedit in praedictum Sponsalia: ergo, quamvis factum sit Deo, ligare nequit.

6. Dixi superius n. 4. hujusmodi votum continentiae emissum post celebrata Sponsalia esse illicitum, nunc verò in ultima data responsione asseritur, etiam esse invalidum; utrumque hoc explicandum est.

Quod sit illicitum ex haecenus dictis

dis sufficienter constare potest, quia nempe est promissio, quæ Deo grata esse nequit, utpote cui offertur res alteri debita ex promissione, idque non sine incommodo prioris promissarij. Quale verò, quantumvè peccatum per tale votum committatur, non conveniunt, nec satis exprimunt Authores. Mortaliter peccare eum, qui post Sponsalia vovet castitatem, docuisse referuntur à Fagundez l. c. n. 11. Sylvest. Ludov. Lopez, Corduba &c. at ego non invenio, ubi expressis verbis hoc asserant: in exemplum adduco Sylvestrum, qui V. Sponsalia q. 7. ita loquitur planè genericè, quin aliquid determinet, num sit mortale, num verò veniale peccatum, imò potius convenit cum prima Sententia n. 2. relata: quoad voventem est majus dubium, utrum hoc possit facere sine peccato, & utrum eo facto sit absolutus: & dico, quòd si intendit Religionem intrare, vovendo non peccat &c. aliàs peccaret vovens in alterius præjudicium.

Mihi videtur dicendum cum Rebello p. 2. l. 4. q. 8. Sect. 7. n. 52. non nisi venialiter peccare. Ratio mea est, quia etsi non vovens magnum incommodum patiatur ex eo, quòd altera pars debitum conjugale petere nequeat, quamvis id reddere teneatur, (ut statim dicemus) magnopere autem onerosum sit, præsertim fæminæ, ut ipsa semper petat, tamen hoc onus non usque ad eò grave est, cum peti possit circa hoc

votum dispensatio vel ab Episcopo, vel alio privilegiato; nec difficulter impetrabitur, justa enim causa, ut ait Lopez p. 1. Instruclorij c. 49. circa finem, dispensandi in voto castitatis est magna fragilitas voventis, & periculum, ne contra suum votum agat, cui absque dubio expositus est; tum ipsum quoque incommodum partis alterius, quod sine sua culpa subit, unde tenetur vovens petere dispensationem, ne permaneat in perpetuo periculo incontinentiæ. Tamb. l. c. §. 4. n. 7.

Dum autem dicitur, hoc votum etiam esse invalidum, non ita intelligendum est, quasi irritum prorsus sit, & nullum penitus effectum habeat, sed quòd invalidum sit ex parte, in quantum scilicet Sponsæ præjudicat: nempe, ut verbo dicamus, nullam inducit hoc votum obligationem, ut Matrimonium non contrahat cum ea, cui fidem dederat, validum tamen est, in quantum continet obligationem, ne contrahat cum ulla alia; tum etiam ut post contractum Matrimonium cum sibi antecedenter desponsata debitum conjugale ab ea non petat, ut explicant Laym. Palao, & Perez.

7. Ex istis igitur deduces sequentia corollaria. I. Sic voventem non posse petere debitum conjugale, tene-ri tamen conjugi petenti reddere, quia v. g. uxor ad hoc habet jus justitiæ, ut sibi reddatur, quod verè suum est, potestque ideo tale votum

R 2

ex

ex parte esse invalidum, ex alia verò parte validum, quia respicit objecta divisibilia, ut non obscure colligitur ex c. Placet, de Convers. Conjug. ubi legitur: *licet votum ejus usquequaque non tenuerit, eatenus tamen obligatorium fuit, quatenus se poterat obligare*: potuit verò se obligare in præjudicium proprium, non verò in præjudicium Sponsæ. 2. Ita voventi non esse liberum, sed debere ipsum procedere ad Matrimonium, si altera Pars ita velit. 3. Matrimonium per mortem conjugis dissoluto, rursus obstrictum esse ad votum suum integrè servandum, nisi dispensationem obtinuerit, quemadmodum is quoque, qui vel ante, vel post Sponsalia vovit Religionem ingredi, & postea vel licitè, vel illicitè contraxit Matrimonium, soluto Matrimonio per mortem conjugis adhuc tenetur, si adhuc sit idoneus, Religionem ingredi. Sporer *Theol. Sacramentalis* p. 4. n. 259. Sanch. l. 6. n. 15. cum communī.

8. Quæ dicta sunt de voto simplici castitatis, seu coelibatus, dicenda quoque sunt de voto suscipiendi sacros Ordines emissio post contracta Sponsalia, nam hoc quoque votum in sciā, aut renuente Sponsā conceptum, etsi per illud libera fiat Sponsa, ut à Sponsalibus resilire possit, tamen ex parte ipsius voventis Sponsalia præcedentiā non dissolvit, & à Sponso illicitè concipitur, prout locuti sumus de

voto castitatis, itaque hic quoque, si Sponsa ita desideret, tenetur contrahere Matrimonium, nisi eligat ingressum Religionis: quòd si autem Sponsalia justa de causa dissolvantur, quia v.g. Sponsa fidem sibi datam remisit, vel si etiam contractum cum ea Matrimonium morte uxoris dirimatur, tenebitur etiam nunc implere suum votum, & SS. Ordines suscipere. Ita Palao *disp. 1. de Sponsal. pu. 19.* Perez *disp. 9. sect. 6.* Sanch. l. 1. *disp. 47.* Rebellus p. 2. l. 4. g. 8. *sect. 5.* Coninck, Reginald. Filiuc. Præposit. Hurtad. Wiestner n. 66. *Qui Clerici, vel voventes*, Pirh. Engl &c. contra Laym. l. c. n. 8. Pontium, Henriq. Gobat, Dicastillo, Sporer, Fagundez &c. Ratio est eadem, quæ de voto castitatis; est enim illicitum Sponso, invitā, aut in sciā Sponsā suscipere sacros Ordines: ergo neque licet in præjudicium Sponsæ vovere illorum susceptionem. Antecedens patet, quia nullo jure reperitur hoc esse concessum sacris Ordinibus, ut post contracta Sponsalia Sponso licitum sit eos suscipere, quemadmodum à Jure conceditur intrare Religionem, est enim hoc speciale Privilegium, quo sacri Canones propter ejus excellentiam prosequuntur statum Religiosum, qualis favor de SS. Ordinibus non legitur.

Sed neque ex hoc aliquid probatur, dum dicitur, sacros Ordines longè præstare Matrimonio: jam enim in præcedentibus ostensum est, eam

eam conditionem non includi: nisi aliquid melius elegero, & sicuti non licet votum, vel iuramentum commutare in aliquid etiam evidenter melius, quando hoc cedit in prajudicium alterius, ita nec licitum est, relinquere Matrimonium in prajudicium Sponsae pro sacro Ordine, cum id illi speciali privilegio minimè sit concessum. Quod ex eo quoque ulterius confirmatur, quia ab Ordinarijs Dioecesium admitti solent oppositiones Sponsalium, si quando ad sacros Ordines aspiranti à Sponsa excipiente obijciantur, ut testantur Perez l. c. n. 7. Rebellus n. 36. & Praeposit g. 9. dub. 9. de Sponsal. n. 80.

9. Quamquam verò votum suscipiendi sacros Ordines non dissolvat Sponsalia ex parte voventis, certum tamen est, per actuale sacri Ordinis susceptionem Sponsalia dirimi, ut manifestum est ex Concilio Trident. Sess. 24. de Sac. Matrim. Can. 9. quia nempe per sacrum Ordinem ponitur homo in statu, qui est infociabilis cum Matrimonio, eumque ad istud contrahendum inhabilem efficit; peccat tamen mortaliter sacrum Ordinem invitâ, aut insciâ Sponsâ suscipiens juxta citatos AA. quia infert Sponsae gravem injuriam, cui porro remedium adhibere non potest, teneturque & hic, & qui post celebrata Sponsalia Religionem profitetur, refarcire damna, quae ob id Sponsa incurrit, quia v. g. expensas in Sponsa-

libus fecit, & in praeparatione ad nuptias &c. Laym. l. c. n. 8. Sanch. Sporer.

10. Dixi sacros Ordines, nam extra dubium est non solum votum minorum Ordinum, sed etiam actuale eorundem susceptionem Sponsalia praecedentia non dirimere saltem ex parte suscipientis, in quo omnes conveniunt, quia non pugnant minores Ordines cum conjugio, neque constituunt hominem in statu, qui sit impossibilis cum Matrimonio, unde non peccat teste Rebello, & Perez, qui post Sponsalia suscipit minores Ordines, nec Sponsa contra hoc rationabiliter invita esse potest; atque ideo ex utraque parte, nempe etiam ex parte Sponsae, ea non dissolvi, docent Tambur. Palud. & pro certo id asserit Sanch. L. 1. disp. 47. n. 1. At mihi probabilius est cum Tannero l. c. n. 35. dissolvi ea etiam hoc casu ex parte Sponsae, quando ipsâ vel insciâ, vel invitâ Sponsus susciperet minores Ordines, nam videtur hoc facto remittere Sponsae jus suum in illam, subitque ipse notabilem mutationem, dum se curat tonderi in Clericum, quod in Germania praesertim locum habere putant Gobat tr. 10. cas. 8. n. 321. Wex, & Sporer Authores Germani, quia communiter in istis partibus nollent puellae contrahere cum illo, quem scirent translatum iri in classem Clericorum.

Causa

CAUSA TERTIA DISSOLVENDI SPONSALIA.

Matrimonium ratum , sive Sponsalia
de præsentis cum alia.

QUÆSTIO UNICA.

An Matrimonium ratum absolutè tollat
Sponsalia de futuro præcedentia ?

C A S U S

Sponsa jus suum pertinaciter urgentis.

Pammachius contra fidem Sponsalium cum Massalina celebratorum contraxit Matrimonium cum Juliana , quæ post triennium mortua est. Massalina urget nunc nuptias à Pammachio sibi promissas.

Q. An eam ducere tenèatur ?

SYNOPSIS

SYNOPSIS.

1. Contrahens secunda Sponsalia de futuro non liberatur à Sponsalibus præcedentibus, etsi secunda juramento firmaverit.
2. Si tamen sub promissione conjugij secundam Sponsam defloravit, tenetur probabilius hanc ducere, relictâ primâ; quemadmodum etiam, qui post emissum votum Religionis corrumpit Virginem, potius tenetur eam ducere, quàm ingredi Religionem.
3. Ponuntur aliquæ tum limitationes, tum etiam extensiones.
4. Per Sponsalia de præsentì solvuntur Sponsalia de futuro priùs contracta cum alia, si tamen ob impedimentum aliquod invalida fuerint, tenetur redire ad Sponsam priorem, sed hæc non obligatur eum acceptare.
5. An, qui post celebrata Sponsalia de futuro aliam duxit de præsentì, teneatur hac mortuâ redire ad Sponsam priorem, eamque ducere, si ipsa velit? Duplex est Sententia. Refertur negativa.
6. Statuitur, & probatur Sententia affirmativa.
7. Respondetur ad fundamenta contraria.
8. An contrahens de futuro cum duabus, teneatur implere secunda Sponsalia, si priora fuerint dissoluta?

1. ertum est, non solum per posteriora Sponsalia de præsentì, seu actuale Matrimonium, sed etiam per Sponsalia posteriora de futuro dissolvi Sponsalia præcedentia cum alia priùs

celebrata ex parte Sponsi repulsi, tum quia contrahens secunda Sponsalia censetur eo ipso prioribus renunciare, tum quia alteri sufficientem causam præbet à data fide recedendi, postquam ipse prior fidem fregit; & in hoc conveniunt omnes: an verò etiam dissolvantur ex parte secunda

secunda Sponsalia contrahentis, adeo ut ab obligatione priorum Sponsalium liber evadat, dubium aliquod esse potest. Et quidem si absque juramento, vel copula contracta sint secunda Sponsalia, iterum communis est DD. assertio, ita contrahentem non esse solutum à priori Sponsalium obligatione, unde etiamnum tenebitur ducere priorem Sponsam, si ipsa ita velit, & urgeat, quia res uni obligata invalidè alteri promittitur, consequenter secunda Sponsalia nulla sunt, cum sint promissio rei illicitæ: Si autem secunda Sponsalia firmata sint juramento, docent Innocentius, Imola, & alij quidam apud Sanch. *L. I. disp. 50.* prævalere secunda Sponsalia.

Verum dicendum est cum communiore, & certa Sententia, per secunda Sponsalia, etsi juramento firmata sint, nullo modo dissolvi Sponsalia præcedentia, sunt enim hæc secunda, etsi jurata, nullius valoris, utpote quæ sunt de re iniqua, & in præjudicium tertij; nemo autem obligari potest ad id, quod sine peccato præstare non potest, nec juramentum potest esse vinculum iniquitatis, c. *Sicuti 22. De Sponsal.* Gonzalez in cit. c. n. 3. Palao *disp. 21. pu. 22. n. 2.* Sanch. Bonac. Coninck &c.

2. Excipitur tamen casus: si quis post prima Sponsalia contraxit secunda cum alia priorum omnino

ignara, & sub promissione conjugij ab ea obtinuit copulam, tunc enim est probabilius, ex parte utriusque dissolvi priora Sponsalia, huncque deflorem obligatum esse ad ducendam secundam foeminam à se corruptam, ut docent Palao *l. c. n. 6.* Pontius *L. 12. c. 14. n. 4.* Coninck *disp. 23. dub. 4. n. 34.* Rebellus *L. 4. de oblig. iust. q. 8. sect. 8. n. 56.* Illung *tr. 6. disp. 9. n. 25.* Perez *disp. 9. sect. 8. n. 15.* & 16. contra Sanch. Hurtad. Filliuc. Pirhing, Bassæum &c.

Probant conclusionem istam Palao, & Coninck, quia obligatio contrahendi, quam habet cum secunda, est obligatio ex contractu oneroso, ob usum corporis sub ea conditione sibi concessum, ut Matrimonium secum contrahat; priorum verò Sponsalium obligatio est omnino liberalis, & gratuita: ergo hæc cedere debet obligationi onerosæ, nam obligatio liberalis est de concedendo lucro, at onerosa est de vitando damno, cui semper est favendum. In exemplo res patet: si vendidissem Joanni equum, deinde verò eundem denuo venderem Petro, & acceptum ab eo pretium ante traditionem consumerem, nec aliud haberem, aut habere possem, quod ei restituerem, deberem equum potius tradere Petro, quam Joanni, ut deciditur *L. Quoties. C. De rei vindicat.* ubi res vendita uni, & alteri insuper tradita huic adjudicatur: at in prioribus

ribus Sponsalibus te in Matrimonium promisti, in secundis verò te insuper quasi vendidisti, recepto pretio, imò & tradidisti, si non quoad dominium, saltem quoad usum: ergo deberis Sponsæ secundæ, & obligaris posteriora Sponsalia exequi, non verò priora; compensare tamen debes priori Sponsæ injuriam juxta naturam rei.

Confirmatur ulterius. Si quis post votum Religionis à Virgine, aut honesta Vidua voti istius ignara sub promissione conjugij obtinuit copulam, tenetur potius cum ea contrahere Matrimonium, quàm votum adimplere ingrediendo Religionem, quia hanc ingredi jam non potest, nisi gravem injuriam irrogando puellæ, nec patitur æquitas naturalis, ut talis existat liberalis in Deum cum tanto damno proximi, ut contra Laym, Navarr, Rodriq. &c. docent Lessius, Palao, Coninck, ipseque Sanch. *L. 1. disp. 45. n. 3. & seq.* cum Bonac. *q. 1. de Sponsal. pu. §. n. 7.* ergo hîc quoque tenetur potius ad secunda Sponsalia, quàm ad priora.

Quòd si alicui minùs placeat ista probatio, ed quòd secunda promissio, quia fuit de re illicita, & in præjudicium prioris Sponsæ facta, nulla fuerit, & invalida, quæque proinde nequiverit jus suum auferre priori Sponsæ jam acquisitum per Sponsalia præcedentia, ut argumentatur Sanchez cum alijs; formatur novum argumentum, &

Probatur conclusio 2da. Quoties damnum notabile advenit secundæ fæminæ ex eo, quòd Matrimonium cum ipsa non contrahatur, affirmant etiam Sanch. Pirh. & alij oppositæ Sententiæ patroni, Sponsam priorem debere cedere suo juri, & Judicem interpellatum debere talem Sponsum compellere, ut secundam ducat, quam vitiavit: atqui hoc damnum ferè semper contingit, cum rarò secunda fæmina Sponsum æqualem inveniat, aliæque plura damna patiatur: ergo, etiamsi detur, ex ipsa promissione secundùm se spectata jus nullum fuisse consecutam, tenebitur tamen ipsam ducere, atque ad hoc ipsa jus habet saltem ob damnum injuriosè sibi illatum, quod aliter resarciri commodè nequit, præsertim si fuit imprægnata, quia tunc istud exigit etiam bonum prolis, quod maximi fit à jure, ne remaneat hæc illegitima; hoc verò jus est fortius jure, quod prior Sponsa acquisivit per sola Sponsalia: ergo prioris Jus potius impeditur per jus secundæ, quàm contrà, quia jus fortius superveniens impedit minùs forte præcedens, ut cum communi docet Sylvest. *V. Sponsal. q. 7. reg. 2.*

3. Cæterùm in hac conclusione advertes 1. Dicta locum habere tunc solummodo, quando secunda Sponsa, quæ corrupta est, ignara fuit priorum Sponsalium, adeoque quando egit bona fide; nam si conscia fuit, virum jam esse desponsatum alteri,

S

is non

is non secundam, sed primam ducere tenetur, hæcque secunda veluti particeps delicti in utroque foro rejicitur, quia decepta non fuit, sed potius se ipsam decipere voluit, unde damnum secutum sibi imputare debet, non viro, cujus promissum scivit iniquum esse, & nullum. 2. Si etiam prior Sponsa carnaliter fuit cognita, non obstante Sponsæ posterioris bona fide, & ignorantia Sponsalium præcedentium, priora Sponsalia non dissolvuntur, sed etiamnum adest obligatio ducendi primam, quia cum damnum utriusque Sponsæ sit æquale, prima autem ante aliam jus acquisiverit, locus est Regulæ Juris 54. in 6. *qui prior est tempore, potior est jure.* 3. Advertendum, quæ dicta sunt de obligatione ducendi secundam vera esse, etiam quando cum ipsa, sive Virgo ea fuerit, sive honesta Vidua, carnalis quidem copula nulla habitata fuit, sed tamen à Sponso conjugium promittente ita cum ea familiariter actum est, ut magna suspicio sit, eam corruptam esse, unde incurret infamiam, & alia incommoda. Card. de Lugoto. 1. de Inst. disp. 12. n. 48. Vasq. c. 3. de restit. n. 21. 4. Denique advertit Gobat tr. 10. n. 325, quando secundæ Sponsæ violatio est occulta, teneri talem Sponsam adhuc ducere primam, utpote quæ tunc ex nullo titulo obligatur ad renunciandum suo juri, quia per occultam violationem, in quam

altera sponte consensit, non exponitur adeò gravi damno, & injuriæ secunda Sponsa, nisi in conjugem assumatur, ut ad illud avertendum cum proprio incommodo prior Sponsa privari jure suo possit, aut cedere debeat etiam ex charitate.

4. Nunc verò, ut loquamur de Sponsalibus cum altera non de futuro, sed de præsentis initis, quod in casu nostro exprimitur, certum est apud omnes, per ea dissolvi Sponsalia de futuro prius contracta cum alia, etsi ea jurata fuerint, ut manifestum est ex c. *sicut ex literis.* c. Si inter Virum. De Sponsal. & c. 1. De Sponsa duorum. Ratio est, quia Sponsalia de præsentis sunt ipsum Matrimonium ratum, consequenter fortius est eorum vinculum, quam sit Sponsalium de futuro, namque res tradita uni per contractum indissolubilem non potest amplius tradi alteri, cui tantummodo promissa est: obligatur igitur Sponsæ secundæ, cum qua contraxit de præsentis, ea verò, quæ præcesserunt, Sponsalia dissolvuntur.

Cæterum istud intelligendum est, si hæc Sponsalia de præsentis, sive Matrimonium fuerit validum, si enim sit invalidum, quia v. g. contractum est cum consanguinea, priora Sponsalia non dissolvuntur, sed, qui ejusmodi Matrimonium attentavit, tenetur redire ad priorem Sponsam, cum hac ratione non adfit fortius vinculum Matrimonij, quod prævale-

prævalere possit vinculo Sponsalium præcedentium, nam, ut loquuntur Jura, non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum. Reg. 52. de R. I. in 6.

Interea Pars altera, à qua recessum est, etiam sic non obligatur eum denuo acceptare, sed potest uti jure suo, ut fidem non servet illi, qui prius fidem frangere voluit, quia, etsi contractus invalidus fuerit, tamen etiam per hunc sufficienter indicavit, se mentem suam mutasse, prioribusque Sponsalibus renunciare, per quod pars altera causam justissimam resiliendi acquisivit. Perez disp. 9. Sect. 7. n. 1. & 2. Palao &c.

5. Difficultas nunc in eo est, an præcedentia Sponsalia de futuro per subsequens Matrimonium validum, sive per Sponsalia de præsentibus etiam ex parte illius, qui hoc contraxit, ita dissolvantur, ut omnis eorum obligatio penitus extinguatur, & cesset, an verò præcedens obligatio, quamdiu præsens Matrimonium durat, solummodo suspensa maneat, ita ut mortua conjuge, vi priorum Sponsalium adhuc teneatur deinde primam Sponsam, prius à se relictam, ducere, si ipsa ita velit?

Prorsus extinguere priorem obligationem, ita ut mortuâ uxore non teneatur ad priorem Sponsam redire, docent Tannerus to. 4. disp. 8. q. 1. dub. 4. n. 56. & seq. Sanch. L. 1. disp. 48. n. 3. Laym. L. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. in fine. Bonac. q. 1. de Sponsal.

pu. 7. n. 2. Filliuc. tr. 10. n. 272. Dicastillo disp. 1. de Matr. dub. 27. n. 347. Pirh. n. 59. de Sponsal. Rodriq. Bassæus &c. Probant hanc suam assertionem ex c. Si inter. De Sponsal. c. 1. De Sponsa duorum. c. fin. caus. 27. q. 2. alijsque pluribus locis è Jure Canonico desumptis, ubi dicitur, priora Sponsalia omnino extinguere per Matrimonium superveniens; cujus ulterior ratio est, quia in alijs quoque casibus vinculum fortius superveniens extinguit obligationem priorem ejusdem rationis minus fortem, ut manifestum est ex c. Qui post 5. De Regular. in 6. ubi votum profitendi in strictiore Religione penitus extinguitur per actualem professionem in Religione laxiore: Qui post votum (ait textus) à se de certa Religione intranda emissum Religionem aliam, & laxiorem ingreditur. & proficitur in ipsa, potest voto non obstante priore, cui tanquam simplici per secundum solemne noscitur derogatum, manere licet in ea. Sicuti ergo omnino hinc cessat prior obligatio, quia vinculum fortius secutum est, scilicet solemnis professio, ita per actuale Matrimonium, quod vinculum quoddam fortius est, prorsus extinguitur obligatio prior orta ex solis Sponsalibus: atqui obligatio semel extincta non reviviscit L. Qui res. S. aream. ff. De Solutionibus, & c. Quaris. dist. 4. de consecrat. ergo post mortem conjugis prior Sponsalium obligatio non reviviscit, ac consequenter

sequenter non tenetur redire ad Sponsum priorem.

Addit Dicastillo *n. 549.* ex hac quoque causa non perseverare priora Sponsalia, nec solum sopiri, sed penitus extinguere etiam ex parte ejus, qui Matrimonium iniit, quia istud magnopere expedit bono presentis, & existentis Matrimonij, paciue & amoris conjugum, ut conjux ille non habeat causam, aut occasionem amandi aliam personam amore ordinato ad Matrimonium, nec tentationem machinandi mortem conjugis, habito respectu ad precedentia Sponsalia, si adhuc pendeant in futurum eventum. Accedit, quod etiam persona relicta tentationem, & occasionem habere potest desiderandi, & machinandi mortem ejus conjugis, quo mortuo reviviscat obligatio Sponsalitia, possitque nuptias, quas prius voluit, inire, & ad illas cogere personam sibi jam devinctam per priora Sponsalia. Denique occasio hinc oritur etiam zelotypiae alterius conjugis, qui sciens praecessisse priora Sponsalia, eademque per Matrimonium secum initum extincta non esse, sed duntaxat sopita, facile in suspicionem veniet ex levissimis, & fere nullis indicijs, etiam amorem adhuc perseverare erga priorem Sponsam, unde turbatur pax, & amor minuetur, pluraque alia exurgent inconvenientia, quae omnia vitari possunt extinctione Sponsalium praecedentium.

6. Dicendum nihilominus. Quamvis ista Sententia probabilis sit, praefertim ob tot, tantorumque DD. auctoritatem, probabilior tamen est opposita, videlicet per secunda Sponsalia de presenti non plenè, & pro omni tempore dissolvi Sponsalia praecedentia etiam ex parte illius, qui fidem fregit priori Sponsae de futuro, dum aliam duxit de presenti, sed solum sopiri, ac suspendi in eventum, quo praesens uxor moriatur, atque tunc eum obligatum esse ad ducendam primam à se relictam, si ipsa velit. Ita Palao *disp. 1. de Sponsal. pu. 21. n. 2.* Coninck *disp. 23. d. b. 4. n. 32.* Tamb. *c. 5. de Matrim. §. 5. n. 3. & seqq.* Perez *disp. 9. de Matr. Sect. 7. n. 5.* Hurtad. *disp. 2. de Matr. difficult. 7. n. 26.* Basil. Pontius *L. 12. c. 13.* Wiestner *n. 100. de Sponsal.* Wex *Ariadnes Carolino-Canonica p. 5. tr. 2. §. 7. n. 12. & seqq.* Haunoldus *Institut. Theol. L. 4. n. 601. & seq.* Praeposit. Sporer, Petrus Ledelma &c.

Probatur. I. Quia omnino iniquum est, ut aliquis per injuriam alteri jus suum tollat, seque ab ejus obligatione eximat, quando potest ei satisfacere: atqui si talis non teneretur priorem ducere, per injuriam ei jus suum ita tolleretur, seque eximeretur ab ejus obligatione: dicendum igitur, ne admittatur talis iniquitas, eum teneri ad ducendam priorem Sponsam post mortem praesentis conjugis, ne Matrimonium malitiose

tiosè absque necessitate contrahens ex sua iniustitia commodum reportet, & Pars relicta damnum, jurisque sibi debiti privationem; tum etiam ne detur ansa passim resiliendi à primis Sponsalibus per novos contractus de presenti, sed ut potius homines absterreantur à tali malicia, si sciant, priorem obligationem non penitus tolli, sed solum suspendi durante Matrimonio, ita ut eo soluto Sponsa relicta adhuc possint, & debeant satisfacere.

Probatur 2. quia si Matrimonium superveniens non solum impedit, quam diu durat, Sponsalium præcedentium executionem, sed penitus tollit eorum obligationem, tunc vel extinguitur hæc obligatio ex dispositione Juris positivi, vel naturalis, quia nempe ex ipsa natura rei per secutam posteriorem, & fortio rem obligationem præcedens minus fortis extinguitur? Non primum, quia ex nullo textu Juris ostendi potest, nec enim ij, qui pro Sententia priore allati sunt, istud evincuat, ut in solutione argumentorum adversæ partis videbimus. Non secundum, quia vinculum Matrimonij non est impossibile cum obligatione Sponsalium respectu primæ Sponsæ, quamquam ejus impletionem hîc, & nunc impediat; ergo qui Matrimonium contrahit, non eo ipso solvitur à Sponsalibus præcedentibus. Antecedens patet, quia impedimentum obligationi cuidam

superveniens eandem non prorsus extinguit, sed suspendit, donec cessante hoc impedimento iterum reviviscat, ut manifestum est in exemplis, nam qui Religionem vovit, si postea Matrimonium contrahit, adhuc tenetur uxore mortua implere suum votum, & Religionem intrare, quia obligatio voti non fuit extincta per Matrimonium, sed tantum suspensa, ut cum Haunoldo *Instit. Theol. L. 4. n. 601.* de Sacramento Matrimonij alij passim doceat. 2. Si Petro vel promittas equum, vel etiam vendas, hac tamen promissione, vel venditione non obstante, Titio deinde vendas, & simul tradas eundem equum, spectabit is ad Titium *L. Quoties. C. De rei vindicat.* Si verò postmodum equus iste tibi reddatur, teneris adhuc ex prima promissione eundem dare Petro, atque ita implere tuam obligationem: ergo pari modo Sponsus, de quo loquimur, mortua sua conjuge, exequi etiamnum debet Sponsalia prius contracta.

7. Fundamenta adversæ Partis facile subruuntur; siquidem in textibus citatis nunquam asseritur, Sponsalia priora penitus extingui, sed solum deciditur, Matrimonium superveniens validum esse, eoque copulatos separari non debere; an verò supersit aliqua obligatio ex Sponsalibus præcedentibus, Matrimonio per mortem conjugis soluto, prorsus nihil statuitur; unde malè hic usurpatur

patur axioma: obligatio semel extincta amplius non reviviscit, quia in quaestione est, an obligatio extincta sit, idque nec Jure positivo, nec naturali probatum est.

Sed neque ex c. *Qui post. De Regular.* in 6. id probatur, nam ibi, ut eleganter id ostendit Pontius l. c. n. 5. & seqq. fit specialis quaedam Juris positivi dispositio, ut pax Monasteriorum conservetur, ne inter ea nascantur discordiae, aut quies profitentium turbetur; similis autem specialis constitutio Juris pro praesenti casu non habetur. Præterea est ibi idem creditor, scilicet Deus, cui res præstantior conceditur professione in Religione laxiore, quam fuerit concessa per votum simplex assumenda strictioris; hic verò sunt creditores diversi, atque unius commodum in alterius damnum cedit, quod æquitas naturalis non permittit: igitur tum Juri naturæ, tum positivo Sententia hæc conformior est.

Ad argumentum denique, quod format Dicastillo, Respondeo, quemadmodum ipse dicit, bonum præsentis Matrimonij exigere, ut priora Sponsalia penitus extincta sint, ita, & multò magis exigere bonum Sponsalium de futuro, ut ea per Sponsalia de præsentibus non prorsus extinguantur, sed suspensa maneant, ne passim contrahant de præsentibus cum aliis, quos nausea cepit prioris Sponsalium, ut ab hac tali modo se liberent, sed potiùs absterreantur, si sciant

priorem obligationem posse reviviscere; neque est tantum periculum, ut arbitratur hic Author, ne multis tentationibus obnoxius sit, aut mortem machinetur suæ conjugii, ut frui possit prioribus Sponsalibus, cum merito timere debeat, ab ea se repulsum iri, esseque illi odio, quam prior ipse deseruit, multò enim frequentius evenit, ut foemina perfidum desertorem execrentur, quam ut affectum aliquem erga ipsum conservent, hocque ipsum potest uxorem præsentem à Zelotypia immunem reddere: si verò etiam prior Sponsa ob hunc finem in necem conjugis præsentis consentiat, per se inducitur impedimentum dirimens, ut Matrimonium contrahi nequeat, contractumque nullum sit. Denique nimium probat hoc argumentum; nempe spem omnem tali homini, imò cuivis marito debere adimi quamcunque ducendi post mortem præsentis conjugis, si enim hanc peritatus sit, & amore alterius teneatur, aut ulli familiarius colloquatur, mala omnia evenire possunt, quæ metuit Dicastillo, quod tamen à nemine asseritur.

8. Quæres, an sicut, qui post Sponsalia de futuro cum una, contraxit deinde de præsentibus cum altera, hac mortua tenetur ducere priorem, ita qui post Sponsalia de futuro cum una, contraxit pariter de futuro cum altera, obligetur hanc secundam ducere, si prima Sponsalia dissolvantur
vel

vel per mortem prioris Sponsæ, vel per illius ingressum in Religionem, aut voluntariam remissionem?

Resp. negativè, etiamsi secunda jurata fuerint. Ratio est, quia secunda Sponsalia, cum inirentur, erant invalida ratione priorum Sponsalium, quibus contrahens ligatus erat; quod autem ab initio validum non fuit, tractu temporis non con-

valescit Reg. Jur. 18. in 6. hinc si ligatus voto castitatis contrahat Sponsalia de futuro, etsi postea dispensationem voti impetret, non tenetur ad ea servanda, quippe quæ ab initio invalida fuerunt. Pirh. n. 57. in fine de Sponsal. Sanch. L. 1. disp. 50. n. 6. Palao disp. 1. de Sponsal. pu. 22. n. 4. Perez contra Covarruv. Rebellum &c.

CAUSA QUARTA DISSOLVENDI SPONSALIA.

Absentia Sponsi, vel Sponsæ,

QUÆSTIO UNICA.

Quænam absentia sufficiat ad dissolutionem Sponsalium?

C A S U S

Sponsi aliò discedentis sine præscitu Sponsæ.

Pepinus juvenis Studiosus in ferijs autumnalibus domum reversus ab Academia, ubi Philosophia studuit, Sponsalia contraxit

144 *Partis I. Sect. IV. De Causis dissolv. Sponsal. Causa IV. Absentia Sponsi.*
traxit cum Timandra opulenti Mercatoris filia, ætate, formâ,
& opibus florente, atque ideo à multis exoptata in Sponsam:
ne verò juberetur contrahere ipsas nuptias, studijs necdum com-
pletis, atque ideo minùs aptus ad honoratum Officiũ obti-
nendum, clam, eâ insciâ, post aliquot septimanas Viennam
abiit, daturus operam utrique Juri, nec inde rediturus, nisi
post quadriennium.

Q. An Sponsa hæc teneatur expectare ipsius reditum,
an verò possit alteri nubere?

SYNOPSIS.

1. Sponso mutante domicilium potest Sponsa immediatè resilire, etiam pro-
pria auctoritate, etsi jurata fuerint Sponsalia.
2. Non ita, si discessio fiat in locum propinquum, & ad breve tempus.
3. Si Sponsa insciâ, vel invitâ Sponsus discedit in locum remotum sine spe
celeris reditûs, diversa est Juris Civilis constitutio, quando abest ex
Causa necessaria, & quando ex voluntaria.
4. An istud etiam in Jure Canonico observetur?
5. Probabilius leges Civiles in hac materia à Jure Canonico correctæ non
sunt, ex alio tamen capite de facto non ampliùs attenduntur.
6. Quid in praxi sit observandum in hoc, & alijs similibus casibus?
7. Dicta de absentia Sponsi intelligenda sunt etiam, & à fortiori de ab-
sentia Sponsæ.

I. Absentiam

I.

Absentiam Sponsi justam causam præbere, ut à Sponsalibus Sponsa resilire queat, apud omnes in confesso est; potest verò istud evenire dupliciter. 1. Si Sponsus aliò migraret absque Sponsæ præscitu, vel consensu animo non redeundi, sed mutandi domicilium. 2. Si fiat discessus animo revertendi. Primo modo si fiat, nempe si terram absolute dimittat recedendo animo non redeundi, sed alibi figendi domicilium, in scià, vel invità Sponsa, manet hæc eo ipso libera à Sponsalibus, quamprimum Sponsus ita discedit, quin ipsum debeat vel minutissimo tempore expectare. Deciditur istud apertissime in c. De illis 5. De Sponsal. De illis autem, qui præstato juramento promittunt, se aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis dimittunt terram, se ad partes alias transferentes, hoc tibi volumus innotescere, quòd liberum erit mulieribus ipsis, si non est amplius in facto processum, ad alia se vota transferre &c. in quo textu aliqua specialiter notanda sunt, ac primò quidem, per voces illas liberum erit indicari, statim ac alter discedit, Sponsam esse liberam à dictis Sponsalibus, ei que licitum, ut alteri nubat, absque hoc, quòd expectare debeat per tempus aliàs in Jure Civili præscriptum. Præterea ipsidem voci-

bus indicari, non opus esse ad hoc autoritate Judicis, verum hac etiam non requisitâ posse eam liberimè ad alia vota transire, namque vox liberè excludit consensum, siue autoritatem alterius tanquam necessariam, ut observat Glossa in Clement. Dudum. De Sepultur. V. liberè, & in c. Cum plures. V. liberè. De Offic. Iud. Deleg. in 6. Denique hoc etiam procedere, quando Sponsalia fuerunt juramento stabilita, id enim manifestè exprimitur in dicto cap. nam juramentum additum est in confirmationem Sponsalium: ergo his dissolutis etiam cessat obligatio juramenti, quæ omnia advertunt Palao disp. 1. de Sponsal. p. 23. n. 1. Perez, Hurtadus, Dicastillo &c. Ratio assertionis est, tum quia per talem discessum animo non redeundi, sed mutandi domicilium videtur Sponsus suo juri ipso facto renunciare, quantum est ex parte sua, tum quia Sponsa de futuro non tenetur sequi Sponsum mutantem domicilium, quemadmodum ad hoc obligatur Uxor. Glossa in cit. c. De illis. V. recepta, Perez, Dicastillo: quando igitur novit, velle Sponsum mutare domicilium, in alium locum se transferendo, non tenetur cum ipso contrahere, sed potest resilire propter notabilem mutationem supervenientem; quod à fortiori dicendum, si Sponsus incipiat esse vagabundus.

2. Circa alterum quoque modum,

T

dum, quando discessus fit animo redeundi, qualis est Scholarium, qui studiorum causâ discedunt è patria, nec tamen dicuntur mutare domicilium, *L. 2. C. De incolis*, aut qui de loco aliquo animi recreandi gratiâ, aut alicujus negotij causâ aliò se transferunt, qui & ipsi non dicuntur dimittere domicilium, nisi secundum quid, & cum addito ad tempus, non verò absolute *L. Cum possidere 6. §. qui ad nundinas. ff. De acquir. vel amitt. possess.* circa hanc, inquam, absentiam pariter aliqua sunt advertenda. 1. Debere hunc discessum fieri in locum remotum. 2. Ad tempus diuturnum. 3. Ut inde difficilis sit regressus, nam si discedat in locum propinquum, unde reditus facilis est, quique non diu differendus creditur, etiamsi insciâ, vel invitâ Sponsâ discesserit, non potest capropter Sponsâ statim recedere à Sponsalibus, sed expectandus est Sponsi reditus, quia per talem discessum in locum non remotum, & ad breve aliquod tempus non censetur Sponsus renunciare Sponsalibus, neque infertur Sponsæ grave damnum, neque res notabiliter mutatur: ergo causâ iusta non est, ob quam Sponsâ possit resilire, atque in hoc AA. passim conveniunt.

3. In hoc verò est difficultas, an, quando Sponsus absque notitia, vel consensu Sponsæ discedit in terras remotas animo quidem redeundi, sed absque spe celeris reditus, Sponsâ

libera maneat à contractu Sponsalium, an verò Sponsum expectare debeat, & quanto tempore?

Circa hoc dubium attendendum est ad discrimen, quod dari potest inter absentias; aliter enim loquuntur AA, quando causâ absentiae est necessaria, atque iterum aliter, quando ea est voluntaria. Si causâ absentiae est necessaria, v. g. mors Parentum, valetudo propria, capitalis inimicitia, ob quam tutò redire nequit, longior peregrinatio ex necessitate suscepta, aliudvé negotium magni momenti, statutum est in Jure Civili, expectandum esse finem negotij, sive donec ejusmodi causâ cesset. *L. Sape. ff. De Sponsal.* Quando autem causâ absentiae est voluntaria, puta, quando discedit ex causâ quidem voluntaria, sed tamen iusta, & honesta, v. g. ad bellum iustum, ad studia, ad negotiationem &c. iterum cum differentia statuitur in Jure Civili, scilicet quando abest intra Provinciam, expectandum esse biennio. *L. Si is. 2. C. De Sponsal.* Si autem extra Provinciam absens est, triennio. *L. Liberam. 2. C. De repudijs.*

4. Hanc Juris Civiles constitutionem etiam in Jure Canonico retinendam, & observandam esse docent Laym. *L. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 14.* Sylvest. *V. Sponsalia q. 10. cas. 4.* Henric. Canisius &c quia ubi Jus Canonicum circa rem quampiam nihil speciale decidit, quemadmodum

dum hic nihil speciale deciditur, observanda est constitutio Juris Civilis juxta c. 1. *De novi oper. nunciat.*

Alij cum Bonac. q. 1. pu. 6. in fine ajunt, has leges tantummodo observandas esse in foro externo, non autem in foro conscientiae. Sed hæc doctrina non placet: vel enim per Jus Canonicum leges Civiles sunt abrogatae, & correctae, vel confirmatae? Si primum: etiam in foro externo non debemus juxta illas procedere, praesertim in rebus, quæ propriè pertinent ad forum Ecclesiasticum, uti sunt Sponsalia. Si secundum: tunc illæ in utroque foro observandæ sunt.

Sanchez denique L. 1. disp. 54 n. 6. cum pluribus, quos citat, docet, Jus Civile in hac parte correctum esse per Jus Canonicum, quare Sponso in longinquam regionem se transferente, non obtentâ Sponsæ licentiâ, liberum esse huic relictae statim alteri nubere, id quæ probat ex c. *De illis. De Sponsal.* Verum ex cit cap. hoc planè non probatur, ibi enim sermo est solum de discessu in terras remotas animo mutandi domicilium, non autem quando discedit cum spe reditûs, quamvis iste diutius differendus sit, unde non patet, quòd Jus Civile hac in re à Jure Canonico correctum sit.

5. Nihilominus etsi prædictæ leges à Jure Canonico correctæ non sint, probabilius tamen est, ex alio capite eas de facto non esse obser-

vandas, ut necessariò expectari debeat biennium, vel triennium pro diversitate absentiae, quia in primis memoratae leges, dum statuunt, biennium, vel triennium esse expectandum, non ideo hoc decernunt, ut Sponsa possit Sponsalia dissolvere, & ad alia vota transire, quia de Jure Civili hoc aliàs fieri licitè poterat solo dissensu Sponsæ L. 1. C. *De Sponsal.* sed expectare debuit præscriptum tempus, ut posset retinere arrhas à Sponso datas, quæ aliàs restituendæ erant, si in Sponsalitiâ promissionis executione culpabilis non fuit. At verò in Jure Canonico obligatio Sponsalium ita firma est, ut nequeat pro cujusque arbitrio dissolvi, sed necessariò veniant dissolvenda non aliter, quàm si Sponsus gravem causam dissolutionis præbeat, quæ tamen esse potest biennio, vel triennio non expectato, unde decisio Juris Civilis non est necessariò observanda, cum præsertim possint adesse tales circumstantiæ, ut ob periculum incontinentiæ tamdiu differri nuptiæ non debeant. Ita Palao disp. 1. *de Sponsal.* pu 23. n. 2.

Adhuc aliam rationem offert Dicastillo disp. 1. *de Matrim. dub. 36. n. 544.* cum Perez disp. 9. *Scilicet. 9. n. 10* & Hurtado disp. 2. *de Matr. difficult. 10. n. 40.* cur constitutio ista Juris Civilis hoc tempore amplius attendi non debeat, sive à Jure Canonico correctæ sit, sive non, nam ajunt, non posse eam de

T 2

facto

facto amplius habere locum in Sponsalibus baptizatorum, quia contractus Sponsalitijs inter baptizatos habet pro materia, & objecto contractum Matrimonij elevatum ad esse, & dignitatem Sacramenti, atque ideo materia illius est spiritualis: ergo standum est Juri Canonico, & per hoc, non verò per Jus Civile regulanda sunt omnia in Sponsalibus.

6. Hisce igitur legibus insuper habitis, censeo cum P. Wiestner n. 121. *De Sponsal.* circa hunc, aliosque similes casus in praxi hæc esse observanda, videlicet quando Sponsus abest ex quacunque causa, conscientia, & consentiente Sponsa, expectandum esse terminum præfixum pro reditu, quem si transgrediatur, aut si nullus ante abitum ipsi præstitutus est, locus erit responsionibus, quæ mox dabuntur pro casu, quando abest Sponsa infens, vel invitâ. Quando igitur sine præseitu, vel consensu Sponsæ aliò se contulit animo mutandi domicilij, licitum est Sponsæ, quando de hac Sponsi intentione certò constat, eo momento à Sponsalibus, resilire, & transire ad alia vota juxta dicta n. 1. ex c. *De illis. ibi cit.* Id ipsum ei licebit etiam tunc, quando infens & invitâ Sponsa procul abest, & quamquam hoc non fiat animo mutandi domicilij, certò tamen scitur, aut meritò timeri potest, eum diuturno tempore non rediturum, neque enim tenetur Sponsa tam longam moram pati, maxime quia per tam diuturnam absentiam

inducitur notabilis rerum mutatio.

Quòd si de absentis intentione, & diuturnitate absentiae non constat, non illicò resiliendum est à Sponsalibus, sed absens per epistolam, vel nuntium monendus est, ut redeat, aut si hoc non permittat distantia loci, vel tempestivi reditus certa spes non affulgeat, res deferenda est ad Judicem Ecclesiasticum, ut ipse considerata qualitate Sponsæ, ejusque præsentestate, aliisque circumstantijs, judicet, ac pronunciet, an adsit causa sufficiens dissolvendi Sponsalia, præsertim attento periculo incontinentiae in Sponsa, quale adesse potuit in casu præsentestate, concurrentibus aetate juvenili, magnis divitijs, venustate formæ, & ob ista illicia procorum multitudine; ita vitabitur errandi periculum, quod aliàs facile incurrunt ij, qui audent se ipsos propriæ causæ judices constituere, hancque Sententiam tenent Palao l. c. n. 3. Gobat tr. 10. n. 353. Gonzalez in c. *De illis. De Sponsal. n. 3.* Idque re ipsa sentit etiam Layman, Sporer, alijque, & observatur in praxi.

7. Quæ hæcenus dicta sunt de absentia Sponsi, procedunt etiam, & quidem à fortiori in absentia Sponsæ, tum quia Sponsus, & Sponsa sunt correlativa, & quod disponitur de uno, censetur dispositum de altero, quando subest eadem ratio. *L. fin. C. De indicia Viduitate*, tum quia ex absentia Sponsæ sinistra suspicio concipi solet. Palao n. 4. Sanch. &c.

CAUSA

CAUSA QUINTA DISSOLVENDI SPONSALIA.

Fornicatio Sponsæ, vel Sponsi.

QUÆSTIO UNICA.

Quænam fornicatio, & num etiam oscula, & tactus ad dissolutionem sufficiant?

C A S U S

Sponsi cum alijs fœminis nimium familiaris.

Maxentia fidem dedit de nuptijs proximè contrahendis Floriberto, at post contracta Sponsalia intelligit tum ex alijs, tum ipsa quoque non rarò id videt, Sponsum hunc suum frequentem esse, & perquam familiarem cum alijs fœminis, easdem passim amplexari, minus pudicè tangere, & deosculari, præsertim Blancam festivioris genij, & formæ venustioris puellam, à quibus actionibus ut abstineret memor fidei sibi datæ,
cum

cum sæpius ipsum hortaretur Maxentia, sed omnibus admonitionibus, precibusque nihil efficeret, tandem pertæsa has levitates, nuncium ipsi remittit, renuitque deinceps stare sua Sponsione, & eum habere maritum.

Q. An sicuti fornicatio Sponsalibus superveniens, ita etiam oscula, tactus, amplexus &c. causam sufficientem præbeant à Sponsalibus resiliendi, sive ista exerceantur, aut admittantur à Sponsa, sive à Sponso?

SYNOPSIS.

1. Ob supervenientem fornicationem Sponsæ, vel Sponsi dissolvi possunt Sponsalia præcedentia.
2. Etiam quando Sponsa per vim compressa est.
3. Quando uterque est fornicatus, juxta aliquos neuter à Sponsalibus resiliere potest.
4. Sed communior Sententia est, posse resiliere Sponsum, non verò Sponsam.
5. Quòd utrique licitum sit resiliere, est Sententia valde probabilis.
6. Ob oscula, tactus, amplexus post Sponsalia exercitos à Sponsa, vel spontè admissos, potest resiliere Sponsus, non item Sponsa, si hæc à Sponso facta sint.
7. Fornicatio præcedens Sponsalia, & postea innotescens dat Sponso causam dissolvendi Sponsalia, quando eam commisit Sponsa, non item Sponsæ, si fornicatus est Sponsus.
8. In casu præsentè licitè resilit etiam Sponsa ob tactus, oscula &c. à Sponso exercita.

I. Varia

I.

Aria sunt, quæ per-
tinent ad quintam
causam dissolven-
di Sponsalia; ac
primò quidem cer-
tum est, ea dissol-

vi posse, etiam si iuramento firmata
sint, quando vel Sponsa, vel Spon-
sus post facta Sponsalia committit
fornicationem, tunc enim innocens
resilire potest, ut deciditur *c. Quem
admodum*, 25. *De Iurejur.* Si tamen
is etiam nuptias expetat, tene-
bitur nocens ad Sponsalium imple-
tionem, ne ex iniquitate sua ipse re-
ferat commodum, & innocenti
damnum, ac præjudicium genere-
tur, quia quod in favorem alicujus
introducitur est; non debet in ejus
damnum retorqueri, ut dicitur in
L. Quod favore. *C. De Legibus, & L.
Nulla ff. eod.*

Licet verò in dicto *c. Quemadmodum*,
sermo duntaxat sit de Sponsa forni-
cante, certum nihilominus est,
quod antè diximus, intelligendum
quoque esse de Sponso fornicante,
quia communiter omnes DD. hunc
Juris textum extendunt etiam ad
fornicationem Sponsi, ut propter
hanc Sponsa innocens dissolvere
possit Sponsalia non minùs, quàm
Sponsus ob fornicationem Sponsæ.
Ratio est, quia in hac parte pares
sunt, cum uterque ob Sponsaliticium
contractum obligatus sit suum corpus
nemini tradere, sed comparti ser-
vare in usum Matrimonij, quam ob-

ligationem violat ille, qui fornica-
tur, gravemque injuriam infert al-
teri parti: sicuti ergo post unius
conjugis adulterium alteri, tam
uxori, quàm marito, divertere
permissum est *c. Apostolus*, 32.
q. 7. sic post unius, tam Sponsi, quàm
Sponsæ, fornicationem alteri à Spon-
salibus licebit resilire. Sanch. *L. 1.
disp. 55. n. 4.* Palao *disp. 1. de Spon-
sal. p. 25. n. 2.* Coninck *disp. 23.
dub. 7. n. 54.* Laym. *L. 5. tr. 10. p.
1. c. 2. n. 10.* Dicastillo *disp. 1. de
Matr. dub. 39. n. 575.* Wiestner *de
Sponsal. n. 105 & passim alij.*

2. Hucusque dicta satis certa sunt;
in uno autem, alteròve casu, quem
modò proponemus, controversia
esse potest, ac primò quidem. An
liceat Sponso resilire etiam tunc,
quando Sponsa per violentiam com-
pressa est, ipsique involuntaria fuit
fornicatio?

Armilla *V. Sponsalia n. 12.* cum
Tabiena id negat, quia Sponsa hoc
modo non violavit fidem, nec potest
oriri suspicio ex violenta hac, &
involuntaria fornicatione, quòd fi-
dem deinceps violatura sit durante
Matrimonio: non est igitur ulla ra-
tio privandi ipsam jure sibi debito.

Verùm communis aliorum Senten-
tia est apud Palao *l. c. n. 4.* Sanch.
Laym. &c. etiam hoc casu posse
Sponsum à Sponsalibus resilire; id-
que probant aliqui ex *c. Raptor. 27. q. 2.*
ubi permittitur Sponsi arbitrio, ut
Sponsam sine suâ culpâ violento rap-

tu

tu abductam vel ducat, vel dimittat: ergo etiam, nisi sponte adhuc ducere velit Sponsam violenter ab alio cognitam, dimittere eam potest. Sed hanc rationem pro minus efficace agnoscit Dicastillo *l. c. n. 581.* tum quia raro committitur raptus sine aliquo vel consensu raptæ, vel saltem minore ipsius cautela; ergo datur præsumptioni locus; præterea in raptu res maximè est notabilis, & scandalosa, econtra violenta copula potest esse absque omni consensu corruptæ, & omnino occulta, vel non nisi paucissimis nota; ergo pro hoc casu non eadem, & equalis ratio est, ut Sponsus resilire possit à Sponsalibus, quemadmodum est in raptu violento.

Abstrahendo igitur ab argumento ex *cit. can.* desumpto, probatur nostra assertio, quia etsi Sponsus resilire nequeat ex causa, quod Sponsa fidem violaverit, aut se suspectam reddiderit de futura violatione, recedere tamen etiamnum potest ideo, quia etiam per violentam corruptionem Sponsa reddita est notabiliter vilior, Sponsoque est probrosum ducere ab alio corruptam, imò incurere etiam potest periculum alendi prolem alienam, eritque ista infamix nota tantò major, & certior, quia non omnibus constare potest, Sponsam per vim præcisam, & prorsus involuntariè fuisse cognitam, & fortè id pauci credent. Certè Card. de Lugo huius opinionis est, violentam

oppressionem rarissimè omnino involuntariam esse feminæ, ita enim loquitur tom. 1. De just. disp. 10. Sect. 10. n. 199. addo tamen, in praxi difficile credendam esse violentam oppressionem, & absque culpa ex parte feminæ: rarissimum enim est, quod, si velit, non possit aliquo modo resistere, & violationem impedire, sed ob metum, ob animi imbellicitatem, & aliquando etiam ob latentem lascivix affectum, quem manifestare omnino erubescunt, consentiunt saltem invitæ, qui tamen consensus, licet ex parte involuntarius sit, sufficit ad peccatum grave; quem consensum, sicut & congressum ipsum debuissent virili fortitudine impedire, & rarissimè contingit, virum delectationem turpem ab invita omnino, & reluctante captare velle: qua de re legi etiam potest Tambur. *l. 7. in Decal. c. 6. §. 2. n. 5.* atque ita non prius ineficax est textus Canonis supracitati, quia uti ex mente Dicastillo in raptu violento plerumque præsumi potest aliqua cooperatio raptæ, ita & in copula per vim illata, ac proinde datur sufficiens paritas inter raptum, & copulam violentam.

3. Alterum dubium est, an Sponsus utroque post Sponsalia fornicante, liceat utrique resilire, an verò illa delicta mutua compensatione tollantur, ita ut neutri licitum sit à Sponsalibus recedere?

Resp. In hoc dubio Auctores multum discrepant. Perez *disp. 9. Sect. 16.* & Bonac. *q. 1. pu. 8. n. 6.* cum Paludano

Paludano docent, neutrum in hoc casu resilire posse, quia delictum unius compensatur delicto alterius. *c. Intelleximus. De Adult. & Stupro* ergo sicut in Matrimonio, quando maritus cum alia, & uxor cum alio commisit adulterium, non potest hæc virum adulterum repudiare, nec ille uxorem adulteram, etsi adulterium uxoris in se sit multò gravius adultetio viri, quia est ignominiosius, & periculosius, ita similiter neuter ex Sponsis resilire potest à Sponsalibus, & alterum repudiare, quando uterque commisit fornicationem, etsi hæc turpior sit ex parte Sponsæ, quàm ex parte Sponsi.

4. Alij communius docent, posse resilire Sponsum, non verò Sponsam, quia etsi quoad fidei, & juris fractionem convenient, tamen per fornicationem Sponsi nullo modo compensatur fornicatio à Sponsa commissa, nam fornicatio in famina est multò turpior, quàm in viro, multoque ignominiosius est Sponso, talem ducere, quàm Sponsæ tali nubere, majusque Sponso obvenire potest damnum ex fornicatione Sponsæ ob incertitudinem prolis: ergo delictum unius non compensatur hîc delicto alterius, cum sit iniqua, & nulla compensatio, ubi ex una parte detrimentum multò gravius manet, ut accidit ex parte viri, cui multò gravius nocumentum affert fornicatio Sponsæ. Confirmatur hoc *L. In arenam, C. De in offic. testam.*

ubi non licet famina meretrici filiam luxuriosè viventem exhæredare, quia in pari turpitudine est; at Patri concubinario licitum est filiam meretricem exhæredare, quia turpitudine utriusque non censetur æqualis. Est hæc Sententia communior, & priori præferenda, quam docent Laym. *L. 5 tract. 10. p. 1. c. 2. n. 12. Co- ninck disp. 23. dub. 7. conclus. 6 Sanch. L. 1. disp. 55. n. 9. Pirh. n. 62. de Sponsal. Tannerus, Sporer, Henriq Hur- rad, Reginald, Diana p. 3. tr. 4. resol. 284. Bassæus &c.*

Nec obest paritas allata pro prima Sententia, videlicet quòd vir non possit repudiare uxorem adulteram, quando ipse quoque adulter est: ergo neque Sponsum, qui fornicationem commisit, posse repudiare Sponsam fornicariam; non est enim hîc paritas, sed lata disparitas, ut in uno casu admittatur compensatio delictorum, non item in alio, quia nempe Sponsalia ex se sunt facilè solubilia, hinc ad eorundem dissolutionem qualibet causa, & superveniens notabilis mutatio potest sufficere; e contra quia Matrimonium ex natura sua indissolubile est, non ita facilè permittitur separatio conjugum quoad torum, sed potiùs attenditur, ut ex quocunque capite ista impediatur, idque in favorem ipsius Matrimonij, ut firma consistat ejus indissolubilitas, unde admittitur hîc compensatio adulteriorum, reputaturque ea sufficiens ad separationem

U

nem

nem hanc impediendam, & Matrimonij indissolubilitatem in suo robore servandam, etsi de cetero adulterium uxoris turpius sit, quàm adulterium viri.

5. Ceterum licet Sententia ista, uti vidimus, multò communior, & probabilior sit, atque ideo priori longè præhabenda, semper tamen plurimum mihi placuit, valdeque probabile visum est, quod docet Palao *l. c. n. 10.* Tamb. *tr. 3. de Matr. c. 5. §. 6. n. 6.* & Wiestner *de Sponsal. n. 106.* utroque è Sponsis fornicante, posse utrumque, adeoque non solum Sponsum ob fornicationem Sponsæ, sed etiam Sponsam ob fornicationem Sponsi, resilire. Ratio est, quia, esto, quòd fornicatio Sponsæ sit fædior, & viro detestabilior, per hoc tamen non efficitur, quòd datam fidem non violaverit etiam vir, atque ideo Sponsæ sufficientem causam dederit Sponsalia dissolvendi. Præterea constat, quòd, quando uterque Sponsus culpabilis est in Sponsalium executione, utrique Sponso permissum sit resilire, quin culpa unius alterius culpâ compensetur; ergo idem dicendum est in causa fornicationis.

6. Nunc, ut ad casum propositum propiùs accedamus, eadem ferè Sententia AA. est circa oscula, tactus, & similia, ut disseruimus in secundo hoc dubio de fornicatione; videlicet docent, si oscula, tactus impudici, amplexus &c. spon-

te admissi, aut exerciti fuerint à Sponsa, habere Sponsum causam sufficientem dissolvendi Sponsalia, eò quòd Sponsa per hæc reddatur vilior, & pro impudica habeatur, seque suspectam reddat de actu adhuc turpiore, unde non possit eam ducere absque nota. Imò Menochius apud Gobat *tr. 10. n. 328.* id asserit de sola præsumptione patrata fornicationis, ut si Sponsa frequentet domum illius, cum quo sciebat Sponsus, eam peccasse ante Sponsalia: contrarium verò arbitrantur dicendum esse de viro, sive Sponso, quia per similia oscula, & tactus ipse non redditur vilior, nec est probrosum famina cum illo contrahere, nisi tamen, ut limitant, ejusmodi oscula, tactus, & amplexus sint valde frequentes. Ita Laym. *l. c. n. 10.* Sanch. Coninck, Pontius, Bonac. Palao tamen iterum *l. c. n. 8.* & Illiung putant, probabilius esse, à quacunque parte talia exerceantur, aut admittantur, innocentem habere causam sufficientem dissolvendi Sponsalia; quamvis enim Sponsus inde non fiat vilior, quemadmodum vilior reputatur Sponsa, tamen ejusmodi tactus, & oscula voluntariè exercens, aut sustinens, factus est impudentior, magisque suspectus de non servanda aliquando fide Matrimoniali, & quòd minùs amaturus sit suam Sponsam, quæ videntur sufficere ad dissolutionem Sponsalium. Præterea contrahentes

tes Sponsalia promittunt alteri suum corpus non tradere quocunque modo, sed sibi invicem reservare, ut eo uti possint contracto Matrimonio, hanc verò Sponsionem admittens oscula, & tactus violat: ergo illi fides servanda non est, utpote frangenti fidem.

7. De fornicatione ante Sponsalia commissâ, & postea primùm cognita, cum alijs convenit etiam Palao, *disp. 1. p. 29. n. 7.* Si ea commissâ fuerit à Sponsa, posse Sponsum à Sponsalibus resilire, id ipsum verò Sponsæ non esse licitum, si post contracta Sponsalia ei innotuerit, quòd ante illa Sponsus cum alia commiserit fornicationem, quia Sponsa, non item Sponsus, per hoc redditur vilior, & licet ignominiosum sit viro ducere corruptam fœminam, nullam tamen notam contrahit, quæ nubit viro, qui aliam cognovit, nec habet eandem qualitatem Sponsalia præcedens fornicatio Sponsi, quam habet his superveniens, quippe ob hanc præcedentia Sponsalia dirimi possunt ideo tantum, quòd fidem datam violaverit, seque suspectum reddiderit de futuri tori violatione, quæ tamen in fornicatione ante Sponsalia à Sponso commissâ non procedunt: at si Sponsa antecederet fornicata fuerit, etsi ipsa quoque fidem necdum violaverit, hactamen ipsa fornicatione vilior, & contemptibilior facta est, unde meritò repudiari potest; non

ita Sponsus, nisi tamen hic fuisset cum pluribus fornicatus, & huic vitio deditus censeretur, aut ex fornicatione prolem haberet, quia sic redditur Matrimonium difficilius, tum ob obligationem præstandi alimenta, tum quia solet esse causa discordiarum.

8. Ex istis nunc facilis est conclusio pro casu præsentè; nempe dicendum, etsi juxta communiorè Sententiam, abstrahendo à Castro-palao, & Illsüng, resilire nequeat à Sponsalibus Sponsa ob oscula, tactus, & amplexus exercitos cum alia à Sponso, potuit tamen, & meritò repudiavit ob hanc causam Floribertum Maxentia, quia Perez *disp. 9. Sect. 15. n. 8.* Laym. Sporer, alijsque supra citati expressè addunt, hoc non licere Sponsæ, nisi sine tactus frequentes, ut indicent propensum valde Sponsi in alteram animum, ut meritò timeri possit, ne Sponsam minùs sit amaturus, aut fidem non servaturus, ut sonant verba Ægidij Coninck *disp. 23. dub. 7. n. 56.* atqui ista meritò timere poterat Maxentia de Floriberto, quia hæc passim facere solitum fuisse cum alijs fœminis refertur in casu, per quæ sanè videri potuit impudicus, & minùs curare suam Sponsam, cum etiam preces ejusdem, & adhortationes, ut ab istis se abstineret, protervè contempserit; maxime autem timere poterat Maxentia, ne omnem in se amorem converteret Blanca, eumque ad ulterio-

ra pertraheret pellaꝝ puella vel ante, vel post contractum Matrimonium, cujus, lepore, & venustate jam niniũ irretitus, difficulter esset depositurus memoriam, & amo-

rem, nam, ut ait Seneca in Hipp. Qui blandiendo dulce nutrit malum, serò recusat ferre, quod subiit, iugum: meritò igitur ab initis prius Sponsalibus recessit.

CAUSA SEXTA DISSOLVENDI SPONSALIA.

Notabilis mutatio.

QUÆSTIO PRIMA.

Quanta debeat esse ista mutatio?

C A S U S

Sponse deformata.

Adilia Virgo à forma, & morum modestia commendata, præterito Lelio, qui eam adamabat, Sponsalia contraxit cum Ergasto. Huic Sponsam suam invidens Lelius, & impatiens repulsa,

pulsæ, quam passus est, dum pridie nuptiarum sub noctis initium à suo Sponso domum sola regreditur Adilia, eandem in via adortus, ductâ per totam faciem novaculâ, ingenti plagâ afficit, ut suo Sponso hac ratione invisam redderet, suamque, ut putabat, injuriam, in hoc, & illa ulcisceretur.

Q. Ob quam mutationem Sponsalia dissolvi possint, & an ob istam plagam Ergasto à data fide resilire licuerit?

SYNOPSIS.

1. Ob notabilem mutationem supervenientem dissolvi possunt Sponsalia.
2. In triplici bonorum genere mutatio hæc evenire potest, ac primò quidem ea accidit circa bona corporis.
3. Secundò circa bona animi.
4. Denique in bonis fortune.
5. Ob paupertatem Sponsæ supervenientem dissolvi possunt Sponsalia, etiamsi dos nulla promissa fuerit.
6. An idem liceat ob divitias inopinatò supervenientes Sponso, diversa est AA. opinio, & earum utraque probabilis.
7. Notabilis deformitas præbet causam sufficientem resiliendi, etiamsi eveniat sine amissione oculorum, nasi &c.
8. In viro non satis est ad dissolutionem Sponsalium ea deformitas, quæ sufficit, si superveniat Sponsæ.

I. Onveniunt in hoc communiter omnes tam Theologi, quàm Jurisperiti, quoties aliqua notabilis mutatio de novo supervenit Sponsalibus, sive

in alterutro è Sponsis, quæ eorum executionem, statumque Matrimonij notabiliter difficiliorem reddit, quæque, si ab initio adfuisset, hominem cordatum similis conditionis prudenter ab illis avertisset, toties cessare obligationem respectu illius,

illius, cui difficilius redditum est Matrimonium, proinde posse eum à Sponsalibus resilire, etiamsi juramento firmata sint. Ita Sanch. Co- ninck, Bonac. Perez, & communis omnium Sententia. Ratio est, quia promissio, & juramentum non obligant ultra intentionem promittentis, & jurantis: at promittens, & jurans non censetur habuisse intentionem promittendi, & jurandi, superveniente notabili mutatione, qua prævise iudicio prudentis non promississet, neque jurasset: ergo superveniente notabili mutatione facta promissio, & juramentum eam confirmans ipsum non obligant, hæc enim censentur facta fuisse rebus constantibus, & in eodem statu permanentibus, seque non extendisse ad talem casum valde difficilem, & non prævistum.

Dixi autem, si superveniat notabilis aliqua mutatio, quæ prævise hominem etiam cordatum, & prudentem absterruisset à contractu Sponsalium, quia plurimi contrahunt Sponsalia, qui ob levissimas causas desissent ea contrahere, si eas præviderent, veluti, si advertant, Sponsam esse minus gratiosam, aut Parentes minus liberales, quam esse eos prius conceperant: hæc nullo modo sufficiunt ad dissolvenda Sponsalia, & à citatis AA. neququam admittuntur pro causa sufficiente.

2. Caterum mutatio ista evenire potest circa tria bonorum genera,

quæ singillatim percurreremus, vide- licet vel in bonis corporis, vel animæ, vel fortunæ.

Quoad bona corporis potest acci- dere talis mutatio, quæ sufficiat ad dissolvenda Sponsalia, si è Sponsis alteruter incurrat in lepram, para- lysin, morbum Gallicum, aliūve contagiosum, aut incurabilem, qua- lis est epilepsia, seu morbus caducus; hæc enim reddunt Matrimonium notabiliter difficilius, cum nimis grave sit, debere hæc pati perpetuò in socio suæ vitæ: imò sola morbi gallici vehemens suspicio, etsi non plenè probetur, præstat sufficientem causam Sponsalia dissolvendi juxta Palao disp. 1. de Sponsal. pu. 27. n. 3, & Basilium Pontium L. 12. c. 17. n. 4. Addit Tambur. tr. 3. de Matr. c. 5. §. 8. n. 4. idem esse de suspicione cujus- cunque infirmitatis gravis incurabi- lis ob paritatem rationis, quia sola ista suspicio in principio absterreret hominem prudentem à Matrimonio contrahendo. His morbis adnume- rant alij, & nominatim Sanch. Pa- lao, Perez, Tamburinus &c. oris graveolentiam, quæ arte medicinæ tolli nequeat, nam et hoc in mutua cohabitatione, & tam arcta conjun- ctione nimis est onerosum, ac vix sustineri potest, estque indicium cujusdam habitualis molestissimi mor- bi; si autem factor non sit valde no- tabilis, non censetur adesse magna mutatio, quæ ad dissolutionem suffi- ciat. Bonac. q. 1. de Sponsal. pu. 8. n.

n. 10. Idem est, si alteruter è Sponsis incideret in gravissimam deformitatem, eò quòd vel oculos, vel aures, vel nares amiserit, aliamvé similem turpitudinem patiatur, ut exprimitur c. *Quemadmodum. De Iurejur.* in quo licèt exigì videatur amissio utriusque oculi, cùm textus utatur numero plurali, communis tamen AA. interpretatio est, sufficere amissionem unius oculi, cùm ista jam censeatur gravis deformitas, & notabilis mutatio. An verò ad resiliendum sufficiat, si famina priùs venusta ex alia causa deformetur, inferius in decisione ultimata præsentis casus dicetur.

3. In bonis animi censetur facta notabilis mutatio, si quis è Sponsis gravi infamiâ maculetur, v. g. si Sponsus post celebrata Sponsalia de turpi crimine condemnetur, veluti de furto, quòd verum esse affirmat Dicastillo *disp. 1. de Matr. dub. 40. n. 517.* etiamsi infamia esset alicujus criminis falsò impositi, dummodo verè apud alios habeatur infamis; si Sponsus proscrubatur patriâ, seu banniatur. Navarr. *de Sponsal. consil. 9.* si fiat hæreticus, vel Apostata; si fiat scortator, aleator, aut ebriosus, alijvé simili vitio deditus, quia probrosum est talem ducere; si asper moribus, admodum sævus, aut truculentus evadat, hæc enim causa sufficiens est ad divortium, c. *Literas. 13 De Restit. spoliat. in fine* ergo à fortiori sufficit ad Sponsalia dissolven-

da; si graves inimicitie ortæ fuerint inter Sponsorum Parentes, vel inter ipsos Sponsos, in quo tamen casu licèt uterque possit recedere, is, qui causa fuit inimicitie, obligatur priùs omnia moralia, & ordinaria remedia adhibere ad pacem inducendam; si timeantur imposterum vel inter Sponsos, vel consanguineos magna discordia, diuturna offensiones, & malus exitus nuptiarum, quia v. g. contraxerant Parentibus ex utraque parte obstinatè contradicentibus, unde hæc, & similia mala meritò timeri possint, quo casu alter etiam invito altero licèt resiliet, seque ad aliud Matrimonium transferet. Tamb. Sporer: bene tamen uterque monet cum Sanch. *L. 1. disp. 14. n. 3.* cautè in hoc esse procedendum, nam sæpè jactantur minæ, opponuntur pericula, amplificantur discordiarum timores, quæ tamen experientia vidit, vana esse, & statim inito Matrimonio deferbuisse.

4. Quoad bona fortunæ idem evenit, si Sponsa, vel ejus Parentes, aut quisquis demum promissit, vel non possint, vel nolint dare dotem promissam, quia sub illius conditione censentur Sponsalia contracta, nam grave onus subiret Sponsus, si deberet ducere indotatam, & solus onera Matrimonij ex proprijs bonis sustinere. Ita rursus communis. Item si vel unus, vel uterque gravem bonorum jacturam patiatur, & in paupertatem incidat.

Primum

Primum à nemine negatur. Alterum probatur, quia tantò difficilius poterunt sustinere onera Matrimonij, atque ideo non datur hîc compensatio paupertatis unius cum paupertate alterius, ut rectè advertunt Pontius *L. 12. §. 17. n. 8.* Palao, Tamb. Sporer, Rebellus *L. 4. de oblig. iust. q. 8. n. 70.* licet aliqui Rebellum, & Pontium citent pro parte adversa, quasi docerent, neutri tunc licitum esse recedere à Sponsalibus; sed malè ab istis citantur, cum apertè uterque teneat nostram Sententiam. Ex eadem causa juxta Tambur. & Pontium alter è Sponsis licitè resiliet, si timeatur rationabiliter, alterum fore exhæredandum, quia aliàs is se immitteret in periculum sustinendæ paupertatis; atque hæc iterum satis certa sunt.

5. Dubium nunc est, quid si dos nulla promissa fuit à Sponsa divite, hæcque postea incidat in notabilem paupertatem, poteritne etiam in hoc casu à Sponsalibus recedere Sponsus?

Resp. Negant Covarr. *p. 1. de Sponsal. c. 5. n. 4.* & Rodriq. *p. 1. Summæ c. 97. n. 8.* quia sibi debet imputare Sponsus, quòd de dote non pactus sit. Verùm tenenda est Sententia opposita, quam docent Sanch. *L. 1. disp. 59. n. 4.* Bonac. *q. 1. de Sponsal. pu. 8. n. 11.* Tamb. *l. c. n. 9.* Diana *p. 3. tr. 4. resolut. 286.* Filliuc. *tr. 10. n. 292.* Palao &c poterit adeoque licitè Sponsus etiam in hoc casu

resilire. Ratio est, quia etsi non fuerit explicitè promissa dos, fuit tamen promissa implicitè, omnes enim supponunt, fœminam transire in domum viri cum omnibus suis bonis, neque censetur Sponsus judicio prudentum, habuisse intentionem se obligandi ad contrahendum Matrimonium in eo eventu, quia mutatio hæc admodum notabilis est, quæ quemcunque vel cordatissimum hominem à contrahendis Sponsalibus, & Matrimonio prudenter averteret.

6. Alterum dubium est; si post contracta Sponsalia Sponsus accedat subito nova hæreditas, aliòve modo ipsius status plurimum divitiarum copiâ melioretur, ita ut Sponsa tunc ipsi sit prorsus inæqualis, possitne ea propter Sponsalibus renunciare Sponsus?

Resp. Negant hoc Palao *pu. 28. n. 5.* Coninck *disp. 23. dub. 8. n. 69.* Sanch. *disp. 59. n. 7.* Bonac. &c. quia Sponsa non est facta deterior, nec est deceptus Sponsus, aut erravit circa conditionem Sponsæ: ergo nullum habet fundamentum resiliendi, habetque res se prorsus eodem modo, sicut si ego promississem vendere equum pretio, quod tunc justum erat, ac postmodum traditionis tempore plurimum augetur, non possem ea propter à meo promisso tunc resilire. Econtra Hurtadus *disp. 2. de Matr. difficult. 14. n. 52.* & Perez *disp. 9. de Matr. Sect. 11. n. 11.* docent, talem Sponsum

Sponsum à Sponsalibus posse resilire, quia per hanc mutationem Matrimonium sit Sponso notabiliter gravius, ita ut, si ab eo prævisa fuisset hæc mutatio tempore Sponsalium, nunquam cum ista Sponsa contraxisset, quæ est præcipua ratio, ob quam etiam in præcedentibus casibus Sponsalia dissolvi queant. Adhæc licet simpliciter, & absolute Sponsa non facta sit deterioris conditionis, facta est tamen deterioris conditionis ut relata ad statum præsentem sui Sponsi, sicuti si is ad altioris dignitatis gradum Comitum, vel Marchionum ascendisset, nisi tamen, ut limitat Perez, cum ea Sponsalia contraxerit ob solam pulchritudinem, vel nobilitatem, tunc enim ad novam hanc accessionem pecuniæ non attenditur.

Ex his duabus sententijs utraque probabilis est, unde nec Tamb. c. 5. de Matrim. §. 8. n. 15. circa alterutram quidquam decernere voluit, sed solum ita concludit: *circa has duas Sententias interponat iudicium me sapientior; quod si Leandrum sequi te jurat, invenies apud ipsum, utramque Sententiam esse probabilem.*

7. Nunc ut accedamus ad ultimam decisionem præsentis casus, quæstio in eo versatur, an ob formositatem Sponsæ notabiliter immutata, etiam si hoc non evenit ob nares, v. g. vel unum, aut utrumque oculum amissum, aliamve supervenientem turpitudinem in c. *Quemadmodum* supra cit. expressam,

possit Sponsus recedere à Sponsalibus?

Pro parte negativa citantur Covarr. Tiraquell. Lud. Lopez, & alij, eo quod citatum capitulum solum permittat dissolutionem Sponsalium ob oculorum, vel nasi amissionem, aliūve defectum, qui possit horrorem incutere, non verò ob deformitatem, quæ solum adversatur præcedenti vultus pulchritudini, hanc enim inferioris generis deformitatem viros non admodum curare, inde patet, quod etiam cum non pulchris frequenter fornicentur.

Nihilominus standum est pro sententia affirmativa opposita, atque dicendum cum Palao pu. 27. n. 5. Sanch. Basilio Pontio, Hurtado, Tambur. Diana II. c. etiam si deformitas non fuerit inducta per aliquem istorum defectuum modò enumeratorum excitato textu Juris, ac consequenter etiam si minor sit, dummodo tamen sit verè notabilis deformitas, Sponsum habere legitimam causam resiliendi. Ratio est, quia etiam talis inducit notabilem mutationem, & talem, quæ si à principio extitisset, Sponsalia impedivisset. Esto autem, lascivos quospiam non habitare ratione venustatis etiam ad deformes accedere, relictæ conjuge pulchriore, hoc certè per accidens est, namque per se amorem mariti conciliat mulier pulchra, deformis autem avertit, unde in materia Matrimonij plurimum ab hominibus æstimatur pulchritu-

chritudo: inquam rem notanda sunt verba Innocentij in dict. c. Quemadmodum. n. 3. *Dissolvuntur*, inquit, *sponsalia*, quando notabilis deformitas supervenit, quia non manet res in eodem statu, cum non sit semina apta facere id, propter quod ducitur, scilicet tollere viro fornificandi occasionem, quia ad eam tam deformem accedere non valet.

Idcirco in casu præsente si plaga inflata Adiliam venustam antè, & amabilem notabiliter deformiorem reddidit, à contractis Sponsalibus meritò resilire potuit Ergastus, qui tamen, cum casus iste non multis ab hinc annis contigerit, laudem & commendationem apud omnes consecutus est, quòd à vulnere restitutam, non obstante deformi cicatrice, non minùs, quàm antehac in amore habuerit, contentus uxorem ducere si minùs jam formosam, æquè tamen modestam, & virtuti deditam, & sic constante, non solùm fragili, fluxa què pulchritudine ornatam.

8. Quæ dicta sunt de deformitate Sponsæ, non sunt eodem modo intelligenda de Sponsi deformitate, si

fortè in eam ipse incidat, quia, licèt ista etiam notabiliter magna sit, non eo ipso à Sponsalibus resilire licitum est Sponsæ, nisi deformitas sit prorsus excessiva, ac tanta, quæ spectantibus possit horrorem incutere, quod evenit, si fortè totum omnino nasum perdat; tota facies scòdè exuratur, aut si unà cum deformitate accedat insuper aliud malum, veluti si amittat unum oculum, sit què periculum, ne perdat etiam secundum, aut ne ineptus reddatur ad suum opificium exercendum, vel acquirendum officium ad sustentationem familiæ necessarium: in his, & similibus circumstantijs quælibet prudens fœmina cum sic affecto meritò horreret contrahere; alia autem Sponsi deformitas non ita magna, & excessiva non dat Sponsæ justam causam resiliendi, ut docent Coninck *diff. 23. dub. 8. n. 66* Hurtad. Perez, Bonac. Diana, quia in viris non requiritur tanta pulchritudo, quanta exigitur in fœminis, nam ut Ovidius canit, *forma viros neglecta decet.*

Quæstio

QUÆSTIO SECUNDA.

An laborans occulto defectu , ob quem
alter licite posset resilire , nihilominus cum hoc
contrahere possit , non manifestato
defectu ?

C A S U S

Sponsa ab alio imprægnata.

Bertranda Sponsalia celebravit cum Gosvino , priusquam verò hoc fieret , carnaliter cognita est à Caprasio , sentitque se imprægnatam.

Q. An teneatur hoc manifestare suo Sponso , aut à Sponsalibus resilire ?

S Y N O P S I S.

1. Cause , quæ sufficiunt ad dissolvenda Sponsalia , quando iisdem superveniunt , sufficiunt etiam , quando Sponsalia præcesserunt , sed in contractu Sponsalicio fuerunt ignorata.

X 2

2. Nec

2. Nec obest c. Quemadmodum. De Jurejur.
3. Dubium est, an teneatur Sponsus, vel Sponsa defectum occultum manifestare, an verò possit eo tacito contrahere? ubi duplicis generis defectus considerari possunt, præter eos, qui repugnant substantiæ Matrimonij, cum quibus certum est, contrahi non posse.
4. Multorum Sententia est, præter hos nullam esse obligationem, alios defectus manifestandi, modò quis non positivè decipiat, vel oppositum fingat.
5. Melius dicitur, taceri posse eos duntaxat defectus, qui etsi reddant nuptias minùs expetibiles, non tamen reddunt alteri parti noxias, etsi hos quoque saltem ex charitate aliquando oporteat patefacere, vel abstinere à nuptijs.
6. Defectus secundi generis, qui Matrimonium reddunt non solum minùs expetibile, sed alteri parti damnosum, ex Iustitia manifestandi sunt, vel abstinendum à nuptijs.
7. Deciditur præsens quæstio, & satisficit objectioni oppositæ.

1. Et sunt non raro ejusmodi corruptæ Sponsæ, dum de admissio peccato in sacro tribunali se accusant, à Confessarijs consilium, quid in hoc rerum statu sibi agendum sit, & ad quidnam se conscientia obliget, vel non obliget? quo in casu suppono cum communi, easdem causas, quæ sufficiunt ad dissolvenda Sponsalia, quando eveniunt, postquam ea jam celebrata fuerunt, sufficere etiam, si contigerunt ante Sponsa-

lia, sed ab altera parte fuerunt ignoratæ, quia in Jure paria habentur, aliquid supervenire, & præcedere ignoranter, res enim fieri dicitur tunc, quando primò innotescit c. Pastoralis. De Exceptionibus, idemque est in Jure non esse, & non apparere L. Duo sunt Titij. ff. De Testam. tutel. & L. In lege. ff. De contrah. empt. ergo à sensu contrario paria sunt esse, & apparere, consequenter quando post Sponsalia vitium aliquod apparet, quod priùs ignorabatur, idem est, ac si de novo adesset.

2. Neque obstat, quòd in c. Quemadmodum. De Jurejur. definiatur, Sponsalia non dissolvi ob fornicationem,

nem, vel morbum præcedentem, quia ex eod. c. etiam constat, rebus notabiliter mutatis promissionem non obligare: sunt autem respectu partis innocentis res notabiliter mutatae, quando defectum reperit valde notabilem, ante hac prorsum ignoratum: ergo promissio Sponsalitia prius facta ipsum non obligat, si postea ipsi innotescat defectus, v. g. fornicatio Sponsæ, quæ causam daret dissolvendi Sponsalia, si post celebratum contractum supervenisset. Igitur quando in *cit. c.* dicitur, propter causas præcedentes non dissolvi Sponsalia, intelligitur, si ea non fuerint ignorata, ut exponit Glossa *ibid. V. præcedentem*: potest igitur Sponsus cognita Sponsæ corruptione, quam prius ignorabat, juxta omnes à celebratis Sponsalibus resiliere, nec debet moveri hac in re dubium.

3. Hoc verò posito, oritur nunc quæstio, an Sponsa ab alio antecederet corrupta, & imprægnata teneatur ipsa defectum hunc manifestare Sponso, cum quo post copulam cum alio habitam Sponsalia celebravit, ut ista sic dissolvantur, an verò, tacito suo vitio, possit inire cum ipso Matrimonium?

Solutio istius dubij pendet ex universali hac quæstione, an Sponsus, vel Sponsa laborans aliquo defectu occulto, qui cognitus averteret compartem à Sponsalibus, vel Matrimonio contrahendis, possit, eo ta-

cito, contrahere Matrimonium? Qua in recertum est, esse vel manifestandum, vel à contractu abstinendum, quando adest talis defectus, qui Matrimonij substantiæ repugnat, aut continet impedimentum aliquod dirimens. Alij verò defectus qui justam causam præbent resiliendi à Sponsalibus, in duplici classe constitui possunt.

Primi generis sunt, qui reddunt quidem nuptias minùs expetibiles, non tamen perniciosas alteri: quales sunt, si mulier, quæ putabatur, pulchra, quia absens est, sit deformis; si ipse, vel ipsa sit pauper, & ignobilis, cum tamen nobilis, aut dives putaretur; si non sit bonæ famæ, aut improbis moribus, feroci ingenio &c. in quibus tamen statuit se corrigere; si scemina sit corrupta sive vi, sive spontè, quæ putabatur Virgo. Hæc, & similia etsi Matrimonium reddant minùs commodum, minùsque appetibile, non tamen ipsi officiunt, cum non impediant viram socialem, generationem, & honestam proles educationem.

Alterius classis defectus sunt, qui nuptias reddunt alteri Parti non tantum minùs commodas, sed positivè incommodas, ac damnosas: Tales sunt, si sit omnino perversis moribus, velitque ita perseverare; si laboret paralyti, morbo gallico, gravi lepra, aliòve morbo contagioso, qui arte medica ante nuptias tolli nequeat;

nequeat; si laboret infamia vel ex genere, vel ex delicto proveniente, quæ honestam familiam deturpare possit, quibus cum Sporero, & Gobat adnumero imprægnationem proveniente ex copula habita cum non Sponso.

4. Circa prædictos defectus censent Hurtadus *disp. 2. de Matr. difficult. 17.* Dicastillo *disp. 1. de Matr. dub. 42.* & alij quidam ab ijs citati, laborantem quocunque defectu, sive primi, sive secundi generis, posse licitè cum altero istius ignaro contrahere, defectum hunc occultando, dummodo positivè non decipiat, simulans, aut fingens oppositum. Ratio est, quia si hoc esset illicitum, aut peccatum, esset contra Justitiam: at contra hanc non est, quia qualiscunque defectus sit, dummodo non inducat inhabilitatem corporum ad commixtionem carnalem, quâ perficitur, & consummatur Matrimonium, nullam in se continet injustitiam, quæ possit in contractu Matrimoniali committi, quia in hoc nihil aliud intenditur, quàm ut tradatur corpus habile ad copulam pro altero similiter habili corpore, absque eo, quòd debeat esse habile etiam ad alia, nam ad primum duntaxat exigitur societas conjugalis, quamvis ad alia quoque utilis sit, v. g. ad mutua obsequia, quæ fieri debent, quando fieri possunt, non tamen intenduntur primario, & principaliter: ergo occultus defectus studiosè tacitus non im-

pedit à contrahendo Matrimonio, in quam Sententiam etiam Sanchez videtur inclinare, dum *L. 1. disp. 68. n. 7.* absolutè, & absque ulla distinctione de istis defectibus loquitur, imò pro exemplo ponit morbum gallicum.

5. Ceterum melius loqui videntur alij, qui inter hosce occultos defectus faciunt differentiam: ajunt igitur, si quis laborat defectu, qui nuptias quidem reddit minùs commodas, minùsque expetibiles, sive deinde Sponsalia præcesserit, sive supervenerit, modò non reddat eas noxias, & omnino incommodas, nullam adesse obligationem eum detegendi, sed posse eo dissimulato, ac tacito, nuptias contrahere.

Ratio est, quia nemo tenetur se ipsum infamare, & defectus suos proclamare, quamdiu hi alijs non nocent: sed defectus isti primi generis non nocent, neque enim impediunt socialem vitam, nec generationem, nec honestam educationem proli, in quem finem contrahitur Matrimonium: ergo non sunt necessariò detegendi, sed alteri parti incumbit diligenter inquirere, quod si non faciat, atque ita decipiat, sibi debet imputare.

Confirmatur assertio ipso usu; est enim receptum, & usitatum inter contrahentes, ut ex communi eorum consensu propria vitia non detegant, essetque pro faminis hoc onus durissimum, & intolerabile, quia sic sæpe
vel

vel manerent innuptæ, vel nubere deberent viris infimæ sortis; sicut igitur viri non solent sua vitia manifestare, ita ad hoc non obligantur fæminæ, cum sit in hoc puncto æqualis harum, & illorum conditio.

Neque dicas cum Tiraquello apud Sanch. *L. 6. de Matr. disp. 27. n. 7.* Matrimonium esse speciem quandam venditionis, ubi vir est quasi emptor, mulier verò venditrix: ergo sicuti venditor ex lege Justitiæ obligatur rei venditæ latentia vitia aperire, ita Sponsam quoque obligatam esse defectus occultos manifestare, & occultando graviter peccaturam contra Justitiam.

Nam Resp. 1. non magis ipsam esse venditricem, quàm emptricem, quia & Sponsus, & Sponsa emunt jus ad usum alterius corporis pro usu sui, mutuoque dant, & accipiunt: ergo par ratio est ex utraque parte. 2. Etiam in venditione non peccat contra justitiam venditor, quando non aperit occulta vitia, quæ rem non reddunt notabiliter minùs utilem usui, ad quem expetitur, nam solum tenetur manifestare illa vitia, quæ usui, ad quem res petitur, contraria sunt, ne emptor vitio rei venditæ damnum incurrat; quia igitur defectus primi generis usui Matrimonij non repugnant, nulla est obligatio eos manifestandi, sed possunt tales defectus etiam studiosè tegi, præsertim quando adjunctam habent aliquam infamiam, dummodo quis

contrarium non positivè simulet dicto, vel facto.

Hinc potest recens nupta, vel desponsanda, quæ virgo putatur, cum tamen non sit, licitè, imò etiam consultò, uti medijs, vel artificio ad vitium suum occultandum, quia propriam suam turpitudinem manifestare non tenetur, famamque suam prodigere, & per hoc ipsa viro non nocet, sed favet sibi, ne deprehensa habeat ipsum à se aversum, aut alia multa incommoda subeat. Quin imò etiam interrogata potest interrogationem æquivoca responsione eludere.

Dico autem iterum, *modò non positivè simulet se Virginem*, aut patiens alios defectus dicto, factove contrarium simulans alterum vana spe ad nuptias suas alliciat, quia hæc esset manifesta fraus, & mendacium alteri nocivum, quem tali modo à commodioribus nuptijs ad incommodas inducit. Censet tamen Sanchez cum Coninck, Dicastillo, & Perez, etiam tale mendacium, quo Virginem se diceret, non fore lethale, quando vitium est omnino occultum, & aliud malum non timetur, præterquam quòd alter deceptus duceret corruptam pro Virgine, quia hoc propriè ipsi non nocet, sibi què imputare debet, quòd affirmanti credat, cum faciliè possit intelligere, illam nunquam patefacturam, se esse corruptam, quamdiu hoc celare potest. Ita quoad omnia sentiunt Palao

lao disp. 1. de Sponsal. pu. 30. Coninck, disp. 23. dub. 12. n. 92 & seqq. Perez disp. 10. de Matr. Sect. 2. Basilius Pontius L. 12. de Matr. c. 18. n. 5. Gobat tr. 10. n. 367. & seqq. Sporer Theol. Sacramental. p. 4. c. 1. Sect. 2. n. 286. & seqq. Turrian. disp. 78. de Iust. dub. 2. Diana p. 3. tr. 4. resol. 287.

Addunt tamen meritò citati AA. etsi ex Iustitia obligatio nulla sit defectus istos primi generis manifestandi, posse tamen per accidens adesse obligationem eos aliquando vel manifestandi, vel abstinendi à Matrimonio ex charitate, quando videlicet adest periculum, ne vitium occultatum postea Sponsus deprehendat, atque ita amor vertatur in odium, oriantur graves dissensiones, scandala, aliave mala, & crimina, quæ obligamur ex lege charitatis vitare: exigit ergo charitas, ne Sponsa commodum suum tam gravi proximi damno procuret.

6. Nunc quoad defectus secundi generis, qui Matrimonium non solum reddunt minus expetibile, sed valde notabiliter difficilius, quique sunt alteri parti damnosi, docent AA. supra allegati, nullo modo licitum esse contrahere Matrimonium, vel Sponsalia cum ignaro talium defectuum, nisi & ipse similes defectus patiat, sed debere talem vel recusare nuptias, vel parti innocentem defectum aperire. Ratio est, quia hæc contrahens alteri parti affert gra-

ve damnum, quod per se malum est; est enim tale Matrimonium Parti perniciosum in societate conjugali, & in susceptione, & educatione prolium, in quem tamen usum contrahitur Matrimonium: ergo tenetur vel recusare nuptias, vel alteri defectum aperire, secus contra iustitiam peccat non minus, quam ille, qui adificaturo domum vendit ligna putrida, & cariosa, quæ alter putat esse sana, & commodam, cum tamen ad finem præfixum noxia sint, & incommoda, quo casu tenetur venditor ante traditionem, & solutionem pecuniæ vel contractum rescindere, vel vitium aperire, alias obligabitur ad compensanda damna, quæ inde consequuntur, ut deciditur in *L. Iulianus. 13. ff. De Actionib. empri, & vend. L. 1. ff. De Edictis edict. & L. 1. C. de Edictis action.*

7. Unde concludo in casu nostro, Bertrandam debere omni modo procurare, ut inita cum Goswino Sponsalia rescendantur; quod si aliter obtineri nequeat, teneri admissum vitium ipsi patefacere, secus ageret contra Iustitiam, quia Goswino nuptiæ futuræ sunt non solum minus commodæ, sed verè noxiæ, quia debet ducere non solum vitiatam ab alio, sed imprægnatam; quid verò possit esse magis nocivum futuro Matrimonio, quam ducere Sponsam cum tali auctario? debere facere expensas in puerperium, lactationem, educationem proli, & similia?

lia? ut nihil dicam de incommodis, quæ suo tempore oriri possunt circa hæreditatem: tenetur igitur manifestare, & à Sponsalibus desistere.

Opponi poterit, fœminam durante Matrimonio imprægnatam ab adultero non obligari ad manifestandum suum scelus, modò provideat, ne prolibus legitimis damnum eveniat: ergo etiam Sponsa de futuro non obligatur crimen suum manifestare, si aliter damnum avertat à prolibus è futuro Matrimonio nascituris.

Resp. cum Gobat l. c. n. 374. latam esse disparitatem inter uxorem, & Sponsam de futuro, eò quòd adultera non cooperetur *positivè* ad damna, quæ consequuntur, sed solum *negativè*, scilicet tacendo, quòd non tenetur loqui; at Sponsa imprægnata facit *positivè* injuriam Sponso, dando ipsi mercem summopere vitiosam, & noxiam: ergo ab una non licet argumentari ad alteram; nam esto, sicut tenetur id facere adultera, ita & Sponsa imprægnata possit à

secuturis legitimis prolibus damnum avertere bonis suis paraphernalibus, alijsque similibus modis, tamen adhuc Sponsum *positivè* decipit offerendo mercem corruptam pro bona, per quòd injustè agit, ut ostensum est: hoc ergo cavere debet manifestando crimen, si aliter dissolvere Sponsalia nequeat: adultera meliorem mercem jam nequit substituere: sufficit ergo, ut caveat alia damna, quæ ex violata conjugali fide oriuntur, maxime cum sæpe nequidem possit manifestare, quia sic causam daret fatali odio contra adulterum, & fortè etiam cadibus secuturis: quibus addo, quòd frequenter maritus, & filij minimè petant uxoris, & matris adulteræ manifestationem, sed sint ad eam inviti, ac præoptent silentium, malintque ea tacente magna parte facultatum privari, & admittere in consortem hæreditatis filium spurium, quàm ut patefiat delictum uxoris, & matris, ex qua manifestatione non parùm dedecoris in ipsos redundat.

Y

Quæstio

QUÆSTIO TERTIA.

An copula sit con firmatio Sponsalium,
quando committitur post agnitum defectum,
qui posset sufficere ad eorundem disso-
lutionem?

C A S U S

Sponsi peccantis cum Sponsa defectuosa.

Quinidio innotescit in Iolantha sibi desponsata usque huc
sibi incognitus defectus ejus generis, qui possit justam præbere
causam ad dissolvenda Sponsalia, quod agere etiam constituit,
nihilominus eandem postea carnaliter cognoscit,

Q. An per hoc amiserit jus à Sponsalibus resiliendi?

S Y N O P S I S.

1. *Affirmativa Sententia communis est, & probatur.*
2. *Confirmatur casu Riccij.*
3. *Necesse tamen est, ut Sponsus non nesciat, competere sibi jus resiliendi,
& ut Sponsalia non fuerint jam penitus dissoluta.*

4. *Doctrinam*

4. Doctrinam hanc locum habere in utroque foro, multorum opinio est, sed videtur discrimen fieri debere inter forum internum, & externum.
5. In foro externo certum est, quod rebus ita constitutis resilire non possit.
6. Idem est in foro interno, si accedat ad Sponsam cum expressa voluntate perseverandi in priore contractu.
7. Absque hoc animo si Sponsam cognoscat carnaliter, in foro conscientia non amittit jus rescindendi Sponsalia.
8. Respondetur ad argumenta opposita.

I.

Conveniunt in hoc communiter DD. Sponsum conscium causæ sufficientis ad dissolvenda Sponsalia amitte-

re jus resiliendi, si, postquam adeptus est hanc notitiam, carnaliter ad Sponsam accedat. Ita Palao disp. 1. de Sponsal. pu. 29. n. 11. Coninck disp. 23. dub. 10. n. 75. Sanch. L. 1. disp. 66. n. 2. Lopez p. 1. Instructori c. 77. §. hinc emergit. Laym. L. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 20. Basilius Pontius L. 12. c. 18. n. 4. Bonac. q. 1. de Sponsal. pu. 10. n. 10. Reginaldus L. 31. n. 267. Gobat, Filiuc. &c.

Probat, quia accedens carnaliter ad Sponsam conscius juris, quod habet, resiliendi à Sponsalibus, censetur eo ipso permanere sciens, & volens in priore consensu, & jus rescindendi Sponsalia remittere, eaque potius de novo confirmare, si ab initio fuerunt valida;

si autem à principio invalida fuerunt ob dolum præcedentem, & postea detecto dolo adhuc cum ea copulam habeat, iterum iudicatur habere consensum contrahendi, & præcedentem contractum confirmandi, ac ratificandi, quod à simili patet, quia etiam conjux conscius adulterij, si accedat ad uxorem adulteram, amittit jus petendi divortium; imò si etiam divortio jam celebrato sequatur inter ipsos copula, censentur conjuges se reconciliare, atque ideo tenentur in Matrimonio perseverare, ac per eandem copulam jus quoque amittunt accusandi. L. si uxor. §. sed & si qua. ff. Ad Leg. Jul. De adult. ubi dicitur: *abolevit enim prioris Matrimonij delicta reducendo eam*: Ergo etiam Sponsus secutâ simili copulâ amittit jus resiliendi à Sponsalibus.

2. Confirmari ulterius hoc potest casu, quem narrat Jo. Aloysius Riccius Decis. Aurearum p. 1. decis. 195. Contraxerat quidam Sponsalia cum formosa,

Y 2

formosa, & nobili puella cum conditione, si intra certum tempus dos per ejus Patrem sibi solveretur, & non aliter, nec alio modo; cumque pendente conditione supra dicta accessisset ad domum puellæ, eamque pluries deosculatus fuisset, postea adveniente tempore cum dos sibi non persolveretur, & ob id nollet Matrimonium contrahere, pro parte dictæ puellæ institutum fuit iudicium in Curia Archi-Episcopali Neapolitana, decisumque, ut, quamvis dos intra dictum tempus non sit soluta, cogeretur prædictus juvenis ad contrahendum Matrimonium, etiam poenis, & censuris intentatis, eò quod censeretur renunciasse conditioni; quemadmodum olim quoque decidit Innocentius III. in c. *Per tuas. De condit. apposit.* ubi ait, si quis sub honesta conditione Sponsalia contrahit, & ante conditionis eventum desponsatam cognoscit, præsumendum esse pro Matrimonio, quia videtur à conditione recessisse. Quamquam verò textus iste solum loquatur de recessione à conditione per supervenientem copulam, eodem tamen modo decidit Curia Archi-Episcopalis in casu Neapolitano, quod osculum æquiparetur copulæ in ordine ad supra dictum effectum juxta Glossam in l. *Quod ait lex. ff. Ad Leg. Iul. De adult.* idque etiam colligitur ex Covarr. in *Epit. de Sponsal. p. 2. c. 7. §. 6. n. 3.* Julio Claro l. 5. §. *adulterium n. 16.* Mascard, l. 1. de probat. con-

clus. 64. n. 2. aliisque: igitur in nostro quoque casu Sponsam carnaliter cognoscens post agnitum defectum videtur cedere juri, quod habet ad resiliendum.

3. Ut verò quis recedere censeatur à jure resiliendi, quod habet, & confirmare priorem consensum per copulam supervenientem, necesse est, ut, quando istam habet, non nesciat resiliendi jus sibi competere propter notabilem defectum modò agnitum, quem prius ignorabat, unde superius n. 1. dictum est: *accedens carnaliter ad Sponsam conscius Iuris, quod habet*, nec enim censetur priorem consensum confirmare, qui nescius est, se jus habere resiliendi, nec dici potest velle cedere huic juri, qui ignorat id sibi competere, siquidem ignorans non dicitur negligere, nec contemnere suum jus. l. *Nec ignorans. C. De donat.* sicut qui dolum ignorat, non censetur ratificare Sponsalia ob dolum nulliter, & invalidè celebrata, etiamsi per copulam illi faminae, cum qua Sponsalia contracta sunt, jungatur, quia ad ratificandum aliquem actum prius nullum requiritur scientia nullitatis.

Pari modo qui, postquam Sponsalibus omnino renunciavit, copulam habet cum ea, quæ prius fuerat ejus Sponsa, non confirmat per istum actum priora Sponsalia, ut ad ea iterum teneatur, quia cum inter istas personas jam nulla sit promissio futuri Matrimonij, & dissolutis Sponsalibus

libus inter illas nullum ampliùs maneat vinculum, nequit istud per eum actum confirmari; unde diversa ratio est inter conjuges, qui factò divortio iterum copulantur, quos inter per istam copulam Matrimonium denuo convalescit, & censetur condonata injuria, quia etiam factò divortio adhuc manet vinculum Matrimonij, at dissolutis Sponsalibus nullum vinculum superest.

4. Cæterum necdum sufficienter patet, an hæc Sententia, quòd Sponsus, qui Sponsam suam carnaliter cognovit, postquam ipsi innotuit, se ob priùs incognitum, nunc verò patefactum notabilem defectum, v. g. fornicationem Sponsæ, aliumve quempiam ex ijs, quos supra enumeravimus, justam causam habere Sponsalia dissolvendi, censeatur cedere huic juri, illudque amittere, etiam in foro conscientie, an verò ea duntaxat pro foro exteriori tenenda sit?

Sanchez, Palao, Coninck, Bassilius Pontius, alijque AA. citati arbitrantur, locum eam habere in utroque foro, ob rationes supra allatas ad hanc doctrinam stabilendam. At mihi videtur, cum differentia hac in re differendum esse, uti faciunt Perez, & Hurtadus. Unde

5. Dicendum est 1. Sponsus conscientie causæ sufficientis ad dissolvenda Sponsalia, si, stante hac notitia, nihilominus accedat ad Sponsam, eamque cognoscat, in foro exteriori

amittit jus resiliendi à Sponsalibus. Est hæc conclusio certa, & à nemine negatur, siquidem ab omnibus judicabitur, eo ipso, quòd cognoverit Sponsam, sciens se posse resilire, accessisse ipsum cum animo renunciandi suo juri, & priorem contractum, etsi affectum vitio, approbandi, nam dictus accessus vehemens est indicium, quòd condonaverit, vel negligat, & non curet Sponsus deprehensum in Sponsa defectum, & quòd proinde voluerit tacite cedere juri resiliendi, cum præsumatur Sponsa non nisi sub tali conditione in copulam consensisse, unde in foro exteriori non audietur, si postea à Sponsalibus resilire tentaverit,

6. Dicendum 2. quando accedit cum expresso animo servandi priorem contractum, vel eum confirmandi, ac implendi, nullà habità ratione istius defectus, etiam in foro conscientie non posse ipsum à Sponsalibus resilire, ut per se clarum est, quia nempe in ipso datur actu voluntas standi suo promisso; ex parte autem Sponsæ censetur adhuc moraliter perseverare voluntas priùs habità: tenetur ergo illam ducere, & præcedentia Sponsalia hoc factò rursus approbata, & ratihabita implere.

7. Dicendum 3. Quòd si accedat ad Sponsam sine ejusmodi intentione perseverandi in priore contractu, eumve renovandi, vel confirmandi, aut cognitum defectum condonandi,

in

in foro interiore conscientiae jus à Sponsalibus resiliendi Sponsus non amittit. Ita Hurtad. *disp. 2. de Matr. difficult. 16.* & Perez *disp. 9. Sect. 17. n. 6.* Ratio est, quia copula secundum se nullo jure continet vel explicitam, vel implicitam voluntatem renunciandi proprio juri, aut confirmandi priora Sponsalia, cum fieri possit prorsus independenter ab ista voluntate, imò cum expressa voluntate opposita non renunciandi: ergo accedens ad Sponsam absque animo cedendi suo juri resiliere potest à Sponsalibus, neque tenetur ad aliquid aliud, quam ut compenset damnum, si quod intulit, si possit pro eo aliter satisfacere, quam ducendo Sponsam: dicitur autem tunc intulisse damnum, quando per istam copulam, in quam censetur Sponsa sub spe Matrimonij consensisse, ea redditur minùs apta ad nubendum alteri sibi æquali: quòd si verò accedens ad eam Sponsus fuisset protestatus, se ad ipsam accedere, servato sibi jure integro ad dissolvenda Sponsalia, quin ei per hoc renunciare intendat, tunc non tenetur ad ullam damni compensationem, quia scienti, & volenti nulla fit injuria juxta Reg. 27. De R. J. in 6. & Reg. 145 ff. eod. *Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt.*

8. Nunc ad argumenta oppositæ Sententiæ respondeo, probare quidem ea pro foro externo, non tamen pro foro interno conscientiae; nam

esto, exterius significet ille accessus animum remittendi, & pro ejusmodi signo habeatur, in foro tamen conscientiae non eo ipso resiliendi jus remittit, aut prius inita Sponsalia confirmat; quippe ut illud fiat, necesse est, animum quoque, & voluntatem hoc faciendi adesse, quemadmodum ut detur vera, & obligatoria promissio, non satis est, sola verba adesse, sed positivus simul animus promittendi requiritur, ut dictum est *Sect. 1. de conditionibus ad valorem Sponsalium requisitis q. 1. cas. 1. n. 4.* ostensum quoque est, copulam cum tali Sponsa habitam ex natura sua non confirmare priora Sponsalia juxta id, quod dicit Reg. 30. ff. De R. J. *nuptias* (idem est de promissione nuptiarum) *non concubitus, sed consensus facit.* Et sanè sunt quamplurimi, qui commiscuntur cum Sponsis de futuro, quin ipsis aliud in mentem veniat præter turpem libidinem: ergo concubitus non eo ipso dicit novum consensum, nuptiarumve promissionem, cum stare etiam possit cum voluntate opposita.

Ad allatam paritatem de marito accedente ad uxorem adulteram, respondeo similiter: neque vir, qui conscius adulterij suæ uxoris adulteram cognoscit, si non accedat animo remittendi injuriam, amittit eo ipso, & propter hanc ipsam copulam secundum se jus petendi divortium, si stemus præcisè in jure naturali; verum

rùm jus istud amittit, quia ita statutum est in Jure positivo, ut vir cum uxore adultera congregiendus amittat jus petendi divortium, etiamsi animum habeat injuriam non remittendi, ita colligitur ex c. *Dixit Dominus*, 32. q. 1. ubi ratio celebrandi divortij ob adulterium asseritur esse divisio carnis uxoris adulteræ in aliam, quia igitur per novam copulam Mariti supervenientem divisio caro restituitur ad pristinam unionem, ideo dum conjux innocens cognoscit uxorem adulteram, censetur sibi illam reunire, ac condonata priore injuriâ eidem reconciliari, & Matrimonium denuò confirmare, ut docent AA. communiter apud Sanch. L. 10. de Matr. disp. 14. n. 6. idque adhuc clariùs habetur in Jure Civili L. Crimen. C. ad L. Jul. de adult. crimen adulterij maritum, retentâ in Matrimonio Vxorē, inferre non posse. nemini dubium est, & L. Quæsitum. S. idem quæritur. ff. eod. Paulus respondit, eum, qui post crimen adulterij intentatum eandem uxorem reduxit, destitisse videri, & ideo ex eadem lege postea ejus accusandi non superesse; redintegratur

igitur vi Juris per copulam cum conjugē adultera habitam Matrimonium, ita ut neque accusationi locus supersit.

Nihil autem tale decernitur in Jure de Sponsis, unde ex paritate conjugum allata, atque etiam ex casu, & decisione Neapolitana Aloysij Riccij, quæ etiam ex eo videtur nimis rigorosa, quòd ita deciderit ob sola frequentata oscula, quæ ex natura sua, si alia adminicula non accedant, ex quibus hoc colligatur, vel probetur, planè non significant, quòd quis remittat jus à Sponsalibus resiliendi, cum istud nec quidem copula indicet, ex istis, inquam, non probatur, quòd Sponsus in casu nostro resiliat à factis Sponsalibus nequeat, eò quòd sciens hoc suum jus, sed tamen sine animo id remittendi Sponsam cognoverit, unde in foro conscientie ad hoc obligandus non est, quamquam in foro externo utique fidem inventurus non sit, nam in hoc foro semper judicabitur accessisse ad Sponsam cum animo renuntiandi suo juri, ut supra dictum est.

Quæstio

QUÆSTIO ULTIMA.

De Sponsalibus conditionatis.

C A S U S

Bis Sponsi.

Oblata est Arialdo in Sponsam Idaberga Virgo nobilis, sed opibus destituta, cum qua is etiam contraxit de futuro, non tamen nisi sub hac conditione, si sibi virginis istius consanguinei officium aliquod impetrarent à Principe, quod foret statui suo conveniens, & nobili conjugii cum reliqua familia alendæ sufficiens, sicque vicem dotis suppleret: acceptata est ista conditio, & liberaliter promissum, quod petebatur, sed ultra verba processum non est, nec, etsi constanter urgeret Arialdus, secuta est ulla promotio per dictos consanguineos, verum spe omni ademptâ intentatæ sunt minæ, ut Virginem quamprimum duceret, nisi velit modis severioribus ad id compelli. Arialdus conditione non impletâ mutat animum, novamque alio in loco dissito sibi Sponsam eligit Coleram, cum qua factis publicè denunciationibus, rebusque omnibus non sine magno impendio jam paratis, cum esset proximè nuptias celebraturus, adest, qui istud impediret,

impediret, facta exceptione, quòd esset desponsatus Idabergæ. Verùm re tota ad Ordinarium delatâ, & renuente coram hoc comparere Accusatore, decernitur pro Arialdo, concessâ ipsi licentiâ etiam extra Parochiam propriam nuptias celebrandi: sed iterum nova inijcitur remora; nimirum incutiuntur à foro sæculari minæ gravissimæ, si hoc auderet agere, simulque jubetur priori Sponsæ in satisfactionem solvere ingentem pecuniarum summam.

Q. 1. An Arialdus obligatus fuerit contrahere nuptias cum Idaberga, & imperatam pro satisfactione pecuniam solvere?

2. An hæc causa Sponsalitia pertinuerit ad forum sæculare?

SYNOPSIS.

1. Quid sit conditio, & quotuplex?
2. Conditiones de præterito, & præsentì, atque etiam de futuro, quando eæ necessariò evenient, non sunt Conditiones propriè dictæ.
3. Quæstio de Sponsalibus conditionatis solum procedit circa conditiones contingentes de futuro, quæ licitè apponuntur, si sint honestæ, & possibiles, non verò si inhonestæ, vel impossibiles.
4. Inhonestas, & impossibiles, uti in Matrimonio, ita etiam in Sponsalibus pro non adjectis haberi, plurimorum Sententia est; sed displicet argumentatio à Matrimonio ad Sponsalia.
5. Statuitur, conditiones de futuro honestas, & possibiles suspendere consensum, donec conditio impleatur, quâ impletâ in absoluta transeunt Sponsalia conditionata, etsi novus consensus non accedat.
6. Conditiones impossibiles, si apponantur, indicant, consensum esse nullum; turpes verò & inhonestæ, si Matrimonij substantiæ repugnent, irritant Sponsalia; si autem non repugnent, consensum solummodo suspendunt, donec impleantur.

Z

7. Deciditur

7. Deciditur in proposito Casu, nullam adfuisse obligationem ducendi Sponsam, quando conditio posita in Sponsalibus honesta, & possibilis non fuit adimpleta.
8. Neque tenetur hic à Sponsalibus resiliens ad ullam satisfactionem.
9. Causæ Matrimoniales non pertinent ad forum seculare, sed ad Ecclesiasticum privativè, quando agitur præcisè de valore Matrimonij, vel Sponsalium.

1.

Non erat animus ducendi hic aliquid de conditionibus, quæ solent apponi Sponsalibus, vel Matrimonio hanc enim Materiam tractare constitueram in parte secunda hujus operis, quando ageretur de consensu ad Matrimonium requisito, at quia fortè, quem hic propono, casus ad me delatus est, mutavi mentem, ut de Sponsalibus quoque conditionatis agerem, quorum dissolvendorum complures hætenus causas exposuimus, quibus meritò accensetur conditio non impleta, ob quem defectum multi non rarò dissolvunt contracta prius Sponsalia. Antequam verò ad casus hujus decisionem progrediamur, operæ pretium erit, naturam conditionatæ promissionis, quantum opus erit, exponere.

Igitur conditio propriè, & strictè sumpta, ut eam definit Rebellus L.

2. p. 2. de Oblig. Inst. q. 10. Sect. 4. & Sylvest. V. *Conditio*, est oratio dispositionem in tempus, & eventum futurum incertum suspendens, sive est qualitas quædam, & circumstantia, qua dispositio, seu actus, vel contractus suspenditur in futurum tempus, & eventum incertum. Desumitur ex §. Sub conditione. Instit. De V. O. *sub conditione stipulatio fit, cum aliquem in casum differtur obligatio*, solentque conditio ordinariè exprimi per particulam *si*, v. g. ducam te, si Pater tuus consenserit.

Variaæ autem Sponsalibus apponi possunt conditiones; nam aliæ sunt de præterito; aliæ de præsentī; aliæ de futuro. Item aliæ possibiles, aliæ impossibiles; aliæ necessariae, aliæ contingentes; aliæ denique honestæ; aliæ inhonestæ, sive turpes.

2. Ex istis aliquæ in sensu quidem latiore, non tamen in propria, & stricta acceptione, quæ hujus loci est, conditiones dici possunt; siquidem

dem conditiones de præsentī, vel præterito juxta superius traditam definitionem conditiones non sunt, quia contractum non suspendunt in tempus futurum, & eventum incertum, nam si dicas v. g. *contraho tecum, si Pater tuus heri consensit*, aut *si nunc de præsentī consentit*, ita contrahens statim vel es, vel non es obligatus, ut patet; vel enim existit heri, aut nunc de præsentī existit consensusille Paternus, vel non? si prius: statim nunc, dum contrahis, datur absoluta obligatio; si posterius, statim nunc absolute nulla obligatio adest; hinc deciditur in L. Institutio. ff. De condit. Instit. quod nulla sit conditio, quæ in præteritum confertur, vel quæ in præsens, atque ita sub simili aliqua conditione contrahens, propriè, & rigorosè loquendo, non inicit contractum conditionatum, quia de natura illius est, ut detur suspensio, & dilatio obligationis. Pari modo neque omnes conditiones de futuro, nisi sint contingentes, participant propriè naturam conditionis; hinc si apponas conditionem possibilem necessariam, seu necessariò eventuram, v. g. *contraho tecum, si cras soloretur*, conditio hæc statim obligat, quia perinde est, acsi nulla conditio apposita fuisset, cum conditio necessariò futura ratione necessitatis naturalis, & quia jam determinata est in sua causa, habeatur pro jam præsentē, & existente, quocirca obligationem non mora-

tur juxta L. si Pupillos. §. 1. ff. De Novat. *Qui sub conditione stipulatur, quæ omni modo exitura est, purè videtur stipulari.* Fortassis tamen juxta Palao disp. 1. de Sponsal. pu. 16. n. 2. sic contrahens non obligatur ea Sponsalia exequi, quousque conditio adveniat, quia, esto illa conditio non suspendat Sponsalium obligationem, suspendit tamen eorum executionem. Imò aliquando etiam conditio in se contingens quidem, sed tamen certò futura, non suspendit consensum, veluti hæc: *ducam te, si Antichristus nascetur*, æquivalet enim tali conditio conditioni necessariæ, quia non minùs certum est de fide, Antichristum nasciturum, quàm certum est, solem cras esse oriturum, & in hac apposita conditione nec quidem executio suspenditur, ne fiat contractus omnino nugatorius. Quocirca assentiri nequeo Basilio Pontio L. 3. c. 1. n. 13. cum Covarr. & Henric. dicenti, in hoc contractu suspendi consensum usque ad conditionis eventum, id est, usque ad nativitatem Antichristi, quæ certò erit, etsi non constet, quando futura sit, nam verba hæc conditionata, si quis prudenter velit ea exponere, non habent istum sensum: *ducam te, quando, sive eo tempore, quo nasciturus est Antichristus*, sed manet sensus verè conditionatus, *ducam te, si Antichristus nascetur*, ut rectè ait Tamb. tract. 4. de Matr. c. 5. §. 3. n. 5, quod quia fore

jam nunc certum est, jam nunc est obligatus ducere talem puellam, qui ita spondit, nec enim quisquam prudenter potest præsumere de tali promissore, quod ista dicens executionem differre intendat usque ad positæ conditionis eventum; nam ita contrahentem judicabunt omnes, nugari velle, & quamvis verba aliqua proferat, quæ solent indicare contractum, nolle tamen contrahere seriò.

3. Tota igitur quæstio versatur in hoc, quem effectum habeant in Sponsalibus appositæ conditiones contingentes de futuro tam possibiles, tum impossibiles, honestæ, & inhonestæ? Circa hoc imprimis certum est apud omnes, licitum esse, & permissum, apponere Sponsalibus quascunque conditiones possibiles, honestas, & non repugnantes bonis moribus; nefas autem, & illicitum, apponere conditiones impossibiles, aut turpes, ac bonis moribus repugnantes. Primum desumitur ex c. *super eo. De Condit. appos. & l. In traditionibus. ff. De pactis*, quia potest quisque rei suæ, & contractui, quem liberè init, modum ponere: de turpibus, & inhonestis conditionibus res clara est, quia nunquam licet intendere peccatum; de impossibilibus denique iterum patet, quia apponens conditionem impossibilem, v. g. *ducam te, si cras creveris uno palmo*, vel loquitur seriò? & tunc ineptit; vel agit hoc joco?

& tunc non contrahit: apponi ergo nequeunt.

4. Quod si tamen conditiones de futuro Physicè, & naturaliter impossibiles aliquando Sponsalibus apponantur, veluti: *ducam te, si manu cælum tetigeris, si volabis, si centum miliones auri pro dote attuleris &c.* sive turpes, & inhonestæ, quæ sine scelere impleri nequeunt, quæ ideo in Jure etiam impossibilibus accensentur, cum tales sint civiliter, & moraliter, eòquod impossibile judicari debeat, hominem honestum velle facere, quod turpe est, quales sunt: *ducam te, si Patrem occideris, si defeceris à fide Catholica, si mecum concubueris &c.* communis ferè Sententia est apud Sanch. l. 5. de Matr. disp. 17. n. 2. has simileque conditiones haberi pro non adjectis, atque ideo Sponsalia sub aliqua istarum contracta statim absolute esse valida, acsi conditio apposta non fuisset; quæ opinio fundatur in c. fin. De Condit. appos. ubi Pontifex ita loquitur: *Si conditiones contra substantiam conjugij inserantur: puta, si alter dicat alteri: contraham tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam honore, vel facultatibus digniorem, aut si pro quæstu adulterandam te tradas, Matrimonialis contractus, quantumcunque sit favorabilis, caret effectu; licet aliæ conditiones appositæ in Matrimonio debeant propter favorem ejus pro non adjectis haberi: in quo textu duo continentur. 1. Dicitur conditiones* tur-

turpes, quæ substantiæ Matrimonij repugnant, id vitare, & annullare. Deinde verò alias turpes conditiones, quæ tamen substantiæ Matrimonij non adversantur, uti & impossibiles, haberi pro non adjectis, & reputari potius ex joco, quam serio animo appositas, si contrahentes sciverunt turpes esse, & illicitas, aut impossibiles: etsi verò ibi sermo sit de Matrimonio, idem tamen intelligi debere etiam de Sponsalibus, quia sunt initium quoddam Matrimonij, unde quod de uno dispositum est, reputatur de altero quoque dispositum *L. Oratio. ff. de Sponsal.*

Verùm hanc argumentationem à Matrimonio ad Sponsalia meritò rejiciunt Palao *disp. 1. de Sponsal. pu. 16. n. 4.* Rebellus *l. c. Sect. 5.* Bassilius Pontius *L. 12. c. 7. n. 3.* & Engl *de Condition, n. 15.* nam alibi jam ostensum est, non semper intelligi etiam de Sponsalibus, quod in Jure statuitur de Matrimonio, quippe de facto nulla, & irrita habentur in Jure Matrimonia clandestina, at falsum est, id ipsum de Sponsalibus quoque esse constitutum: etsi igitur in favorem Matrimonij in dicto textu Jura statuunt, in Matrimoniali contractu ejusmodi conditiones habendas esse pro non adjectis, non tamen id sequitur etiam in Sponsalibus, quia *cit. c. fin* est correctivum Juris communis; siquidem Jure naturali, & positivo *L.*

Non solum. ff. De Obligat. & Actionibus quando contractui apponimus conditionem impossibilem, volumus indicare, nos nullo modo velle contrahere; quando autem conditionem turpem addimus, volumus, ut consensus noster dependeat ab eventu talis conditionis, quæ per citatum textum corriguntur in Matrimonio, unde capitulum illud utpote correctivum, strictæ interpretationis est, idque extendere non debemus ab uno ad aliud, nisi hujus quoque expressa mentio fiat. *L. Præcipimus. in fin. C. De Appellat.*

5. Dicendum igitur, ut clarè procedamus, quando Sponsalibus apponitur conditio contingens de futuro possibilis, & honesta, v. g. *ducam te, si Pater tuus consenserit; si dignitatem, vel munus pœticum mihi procuraveris &c.* quamdiu non impletur conditio, nulla quidem adest obligatio implendi factam promissionem, sive ducendi Sponsam, sed ea suspenditur in eventum positæ conditionis, saltem ordinariè, adest tamen obligatio expectandi conditionis eventum; quod si fiat, Sponsalia conditionata transeunt in absoluta, etiamsi non ponatur novus consensus. Ita Palao, Pontius, Coninck, Gobat, Engl, Perez *disp. 12. Sect. 1. n. 1.* Laym. *L. 5. tr. 10. p. 2. c. 7. n. 2.* Constat hoc ex *Arg. c. un. De Sponsal in 6* idque etiam manifestum est ex alijs contractibus, qui passim, quando sunt celebrati sub

sub conditione honesta in futurum, eâ impletâ purificantur, & perficiuntur, non minùs, quàm si ab initio initi fuissent, ut habetur in L. Potior. §. 1. ff. Qui potiores in pignore: Cum semel conditio exstitit, perinde habetur, ac si illo tempore, quo stipulatio interposita est, sine conditione facta esset; & L. Hæc venditio. ff. De contrahend. empt. Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio: idem ergo dicendum est de Sponsalibus, cum hoc idem affirmant etiam de ipso Matrimonio AA. supra citati contra complures alios, quos refutat Laym. l. c. qua de re videri possunt Canonistæ in Titulo de conditionibus appositis.

Dixi autem 1. suspendi obligationem ordinariè, donec conditio impleatur, quia in casu extraordinario, quo aliquis culpabiliter impediret, ne impleatur conditio, pars quidem innocens à Sponsalibus libera est, at verò pars nocens non deobligatur, sed tenetur impedimentum tollere, & stare conditioni, nisi pars altera obligationem liberè remittat. Tannerus to. 4. disp. 8. q. 1. n. 66. 2. Dixi iterum, impleta conditione Sponsalia conditionata transire in absoluta ordinariè, etsi novus consensus non accedat, quia hoc multi negant in Sponsalibus conditionatis, si contracta fuerint sub hac conditione: si Papa dispenserit, requiritur enim juxta ipsos impleta conditio, & dispensatio-

ne obtenta à Sponsis novus consensus. Sed probabilius est, etiam hîc novo consensu opus non esse, si Pontifex in similibus casibus facillè dispensare solitus sit, & iusta causa dispensandi adsit, ut probat Palao l. c. n. 8. cum multis alijs, quos citat, Gobat tr. 10. n. 160, & fusè ac dilucidè hanc quæstionem examinans P. Wex p. 5. Ariadnes Carolino-Canonice tr. 2. contr. 3. per totum.

6. Ut denique de conditionibus de futuro Physicè, vel moraliter impossibilibus, sive turpibus, ac inhonestis ultimariè aliquid statuamus; Certum est 1. quando adjecta conditio turpis, & inhonesta cadit supra ipsam substantiam futuri Matrimonij, v. g. ducam te, si postea adulterandam te præbeas, si proles conceptionem, vel generationem impediveris &c. nulla esse Sponsalia, quia hujusmodi Sponsalia sunt promissio Matrimonij, quod impossibile, irritum, & nullum est, unde & hæc promissio nulla est.

Quod attinet ad condiciones naturaliter impossibiles, & turpes, quæ tamen substantiæ, & bono Matrimonij non repugnant, communior est Sententia, habendas esse pro non adjectis; negari tamen non potest, posse aliquando contrahentes ita intentionem suam alligare ejusmodi conditioni, ut velint nullo modo contrahere, nisi dependenter ab ea posita, de quo si constet, in utroque foro nulla est obligatio, priusquam

priusquam conditio impleatur, ut docent Sanch. L. §. disp. 15. n. 6. Coninck disp. 29. dub. 1. n. 41. & alij passim: quod si verò de hoc non constet, sed dubium sit de contrahentium intentione, omnium maxime mihi placet regula, quam tradunt præsertim pro Germania AA. Germani Gobat l. c. n. 154. & Wex p. 5. Ariad. tract. 2. §. 6. de Sponsal. n. 25, ut dignoscatur, nullane sint Sponsalia, an verò valida, quibus apposita est similis conditio, id esse in casu dubio præsumendum pro foro interno, quàm externo, quod plerunque fieri solet: solet autem, saltem in Germania, plerunque fieri, ut in contrahentibus Sponsalia adjectio conditionis impossibilis significet, prorsus deesse consensum necessarium ad Sponsalia; quando verò adijcitur conditio turpis, ea significet, adesse quidem consensum, sed alligatum impletioni talis conditionis; v. g. si Cajus dicat Titiam, *ducam te, si cælum digito tangas*, in Germania omnes judicant, talem non habere animum ducendi Titiam; si verò, ut multi improbi faciunt, dicat: *ducam te, si feceris copiam tui corporis, si à Religione Papistica defeceris &c.* ordinariè significat, se omnino seriò velle quidem ducere, sed non nisi adimpletâ hac turpi conditione, cujus opinionis etiam est Palao l. c. n. 4.

7. His præmissis, facilis nunc est solutio dubij in casu præsentis, vide,

licet dicendum est, Arialdum nullam habuisse obligationem ducendi Idabergam, sed, hac relicta, aliam Sponsam pro libitu potuisse sibi eligere, quia Sponsalia ab ipso contracta fuerunt merè conditionata, quæ in rigore loquendo Sponsalia non sunt, proinde effectum Sponsalium habere nequeunt, cum vis illorum suspensa maneat, donec conditio impleta sit, eaquæ hac ratione transeant in absoluta juxta superius dicta, quia conditio, ut habetur in Jure, nihil ponit in esse, & ideo actus conditionalis non valet, nisi existente conditione. L. si quis sub conditione. ff. Si quis omissa caus. testam. L. Cedere diem. ff. de V. S. L. Si quis fundum. ff. de contrah. empt. estque communis Theol. & Can. iterumque manifestum est ex c. De illis, & c. super eo. De Condit. apposit. item c. Vnic. De Sponsal. in 6. ubi deciditur, ex Sponsalibus conditionalibus ante impletam conditionem non oriri impedimentum publicæ honestatis, eò quod nondum valida sint: Si ergo ex textu Juris valida non sunt Sponsalia, ubi apposita conditio impleta non est, obligationem inducere nequeunt, ac consequenter, donec conditio adimpleretur, nulla fuit Arialdi obligatio ducendi Idabergam, cumque re ipsa conditio impleta non fuerit, omnisque spes penitus adempta, fore, ut aliquando impleretur, licetè potuit resilire,

resilire, nec erat, quod impediret, ne aliam duceret, quam vellet, relicta Sponsa priore.

8. Ex hoc verò consequitur manifestè, nullo jure Idabergam petere ab ipso potuisse satisfactionem pecuniariam, nec ipsum ad aliquid solvendum fuisse obligatum: vel enim jus ipsa habuit exigendi aliquam satisfactionem ratione damni, quod passa est, vel ratione contractus Sponsalitij? Non hoc posterius, quia ostensum est, Sponsalia hæc nulla fuisse, cum non sit impleta conditio, sub qua contracta fuerunt; in eo autem, quod invalidum est, jus nullum fundari potest: quia igitur, quando Sponsus etiam à validis Sponsalibus ex justa causa resiliit, Sponsa nequit ab eo quidquam exigere pro consensu in illum recessum, cum justa esse nequeat pactio pecuniaria pro usu proprii Juris, ut ait Gobat *tr. 10 n. 267.* & Sporer *Theol. Sacramentalis p. 4. c. I. n. 236.* juxta textum L. Suz. 16. ff. De contrah. empt. ubi dicitur, *par non esse, ut quis rem suam emat.* Hinc multò magis, & à fortiore justa esse non potuit exactio pecuniæ, eò quòd Arialduſ recesserit à Sponsalibus, quæ nulla fuerunt ob non impletam conditionem, à qua pendebant, ad quod agendum ipse plenissimum jus habuit; & consequenter non tenebatur quidquam solvere.

Sed neque ex alio capite, videlicet ratione damni, potuit Sponsa quidquam exigere; quia in primis damnum istud neque ostensum est, neque ostendi potest: deinde si quòd damnum ipsa incurrit, justum non est, ut ille luat, qui causam damni non dedit, nullamque circa hoc culpam admisit, sed purè jus suum persecutus est; verùm ijs hoc damnum debet imputari, qui conditionem non impleverunt, quam si purificassent, Sponsalia conditionata transivissent in absoluta & nuptiæ secutæ fuissent, Multò justiore causam habuit Arialduſ exigendæ satisfactionis, & reparationis damnorum, quæ passus est ob neglectam interea alibi honorificam promotionem ex hac vana spe, & inani promissione; ob factas expensas in apparatus nuptiarum; ob ignominiosam denique confusionem, in quam immeritus conjectus est propter inhibitas nuptias cum Coleta, quarum inhibendarum ratio ostensa non est, nec ostendi potuit, secus enim non recusasset Mandatarius, qui inhibitionem à Parocho procuravit, comparere coram tribunali Ordinarij, ad quod, petente Arialdo, citatus fuit, ut causam suam diceret, & allegata probaret, à quo dum se subduxit, magnam sanè contra se, suamque causam, magnam verò pro innocentia

centia Arialldi concitavit praesumptionem juxta id, quod legimus c. 4. De Praesumpt. Nullus dubitat, quod ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodum, ut absolvatur, qui est innocens, quarit: confitetur enim de omnibus, quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat.

9. Minas autem à foro saeculari fuisse intentatas, si cum Coleta ausus fuisset contrahere nuptias, desertà priore Sponsa, aequè mirabile est, ac quod petita sit satisfactio; scimus enim, causas Matrimoniales nullo modo spectare ad forum saeculare, idque ex ipso Tridentino Concilio discimus, quod Sess. 24. de Sacram. Matrim. Can. 12. ita ait: si quis dixerit, causas Matrimoniales non spectare ad Iudices Ecclesiasticos, anathema sit. Id quidem non negatur Iudici saeculari, quod possit cumulativè compellere injustè resiliens à Sponsalibus, etiam infractione poenae, ubi culpa notoria est, ut tradunt Palao disp. 1. de Sponsal. pu. 8. n. 6. Sanch. L. I. disp. 29. n. 9. Basilus Pontius, Gutierrez, Gobat &c. At quando recessus à Sponsalibus nec manifestè injustus est, cum culpa notoria non intercesserit, nec talis esse probatur; qualis culpa, & injustitia in casu nostro non intercessit, nec intercessisse unquam probatum est,

ad forum saeculare non spectat, quia sic non agitur de facto, & executione Sponsalium, verum de jure eorundem; hoc autem totum negotium privativè pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum, excluso foro saeculari, causae etenim Matrimoniales spiritualibus accensentur, unde in solo tribunali Ecclesiastico competens forum fortuntur, ut constat ex c. 10. caus. 35. q. 6. c. Tua s. De Procurat. quodque de alijs causis Ecclesiasticis quoad suam immunitatem dicitur, de ipsis quoque intelligendum est: constat verò alias causas Ecclesiasticas tractari non posse à Iudice saeculari c. 2. & 3. De Iudicijs; hinc si iisdem de facto se immiscuerit Iudex saecularis, docent Engl de foro compet. n. 6. & Martha p. 2. de Iurisdic. c. 42. n. 2. inhiberi eum posse à Iudice Ecclesiastico etiam sub censuris, & poena ex communicationis: ergo idem dicendum est de causis Matrimonialibus.

Ex istis verò omnibus concluditur, cum priora Sponsalia sub conditione inita, eaque postmodum non impleta, expiraverint, & Arialldum nullo modo obligaverint, non potuisse ipsum impediri, quò minùs duceret Coletam: pari modo consequitur, non potuisse

Aa

potuisse ab illo peti ullam satisfac-
tionem, quam Idabergæ præsta-
ret, nec potuisse minis, vel durio-
re modo ad hoc adigi, cum sa-
tisfactio injuriam, & poena cul-
pam supponat, quæ ubi commis-
sa non est, similia exigi, & inten-
tari sine injuria nequeunt.

